

POZIV NA ZAJEDNIČKI OTPOR PUZAJUĆEM FAŠIZMU

Kad prohoda - biće kasno

Ne sme se dozvoliti da puzajući fašizam prohoda i čvrsto stane na noge a takva opasnost realna je u sredini koju potresa socijalna, politička i moralna kriza. Tom porukom javnosti se obratilo Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. ističući da sve učestalije pojave sa izrazito fašističkim atributima nalažu organizovanju akciju svih antifašistički opredeljenih građana i organizacija.

Besumučni napadi na javna glasila otvorena za demokratska antifašistička i antinacionalistička uverenja, na sve koji se oko tih uverenja okupljaju, a posebno na list "Danas" i one koji u njemu saraduju, pokazuju koliko je beskrupulozna i agresivna politika koja, u borbi za vlast po svaku cenu, koristi nehumana sredstva ispod svakog kulturnog minimuma. Tu su i rasistički ispadi i agresivni ksenofobični izrazi verske isključivosti. Već samo po sebi, sve to je krajnje zabrinjavajuće utoliko pre i utoliko više što je praćeno prećutnom saglasnošću državnih i političkih organa koji se od toga ne ograđuju i ne preduzimaju odgovarajuće mere.

Javni tužioci, kako kažu, o tome "nisu obavešteni", policija ne smatra da treba da deluje preventivno, više političkih lidera i sami su nosioci a ne samo podstrekači takvih ponašanja dok veliki broj medija masovno populariše ličnosti i grupe koje grade javni imidž ekcesima, ponašanjima i izjavama zasnovanim na ekstremnom nacionalizmu, verskoj ili ostrašćenju političkoj isključivosti.

Pritajili su se, doduše, jurišni odredi organizovanog podzemlja koji su u vidu raznih paraformacija imali izuzetno značajnu ulogu

U OVOM BROJU:

- **JUGOSLAVIJE NEMA A ŠTA SE RODOLO** - strana 3.
- **DA LI DECA U SRBIJI UČE FALSIKOVANU ISTORIJU** - strane 6-11.
- **ŠTA O TESLI PREĆUTKUJU I SRBI I HRVATI** - strana 4.
- **VOJVODINA - KOME SMETA AUTONOMIJA** - strana 2.
- **IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE** - strane 15. I 16.

SAUČEŠĆE I PODRŠKA VLADI REPUBLIKE SRBIJE

Ne dajte da ubijaju nadu

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji osuđuje ubistvo predsednika Vlade Republike Srbije Zorana Đinđića kao gnusan kriminalni i teroristički čin. To nije samo atentat na ljudski život već smišljeni i napad na civilizacijske vrednosti, na integritet svih građana, a posebno na započete demokratske i reformske procese koji Srbiju treba da uvedu u modernu Evropu gde joj i jeste mesto.

Uz izraze saučešća porodici, prijateljima, saradnicima tragično preminulog premijera i svim demokratski opredeljenim građanima Srbije, članovi Društva pozdravljaju i podržavaju rešenost Vlade Republike Srbije da brzo pronađe počinioca, nalogodavce i inspiratore ubistva premijera Đinđića i ostalih nerazrešenih zločina koji poslednjih godina potredaju javnost, da još energičnije ostvaruje započete reforme i stvara sve povoljnije političke, socijalne, ekonomske i kulturne preduslove za prosperitet zemlje i njenu svestranu demokratizaciju. Na tom putu, nemilosrdna borba protiv kriminalnog podzemlja nezaobilazan je imperativ, utoliko pre što su njegovi izvršni odredi samo eksponent retrogradnih kleronacionalističkih snaga, ratnih pljačkaša i bogataša, kao i drugih negativnih nasleđa režima oborenog 5. oktobra prisutnih još i u državnim strukturama. Svi oni žele da se uguše demokratske nade u progres koje je oličavao ubijeni premijer.

Prema kriminalu, terorizmu i zločinima nedopustiva je tolerantnost. Kada su oni u pitanju, demokratski ne sme da se pretvara u neodlučnost, a sporost i neefikasnost - ravni su saučesništvu.

Neka ubistvo premijera Zorana Đinđića bude poslednja opomena da se preduzme sve protiv mračnih sila kako bi se svi zločinci suočili sa zasluženom odgovornošću uključujući i one kojima treba da se sudi u Hagu. Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji na tome neprestano insistira pa to čini i ovom prilikom.

u nastojanjima da se realizuje politički projekat koji je, postavljajući za cilj stvaranje etnički čistih teritorija, proizveo rat, razaranja, zločine, međunarodnu izolaciju, ekonomsku i kulturno-civilizacijsku katastrofu. Ali, ponovo dižu glavu odredi duhovnih boraca - projektanata velike Srbije koji sada, posle neuspele realizacije, nastoje da taj program rehabilituju i reafirmišu, bez obzira što je sa naučnog stanovišta neodrživ, a sa moralnog - gnusan.

Zato je zabluda verovati da se neofašizam u našoj sredini može svesti samo na političke partije, grupacije ili pojedince koji ga otvoreno iskazuju šovinizmom, rasizmom, aktima verbalnog i fizičkog nasilja. Reč je o daleko širem prostiranju shvatanja, stanju duha i delovanju koji predstavljaju građu za konstituisanje fašizma kada se za to stvore pogodni uslovi. Ideja o etnički čistim državama je organizirajući činilac koji sve te rasute fašistoidne elemente povezuje u pokret sa težnjom da se ostvari kao celovit društveno-politički sistem. Svi zastupnici te ideje koja podrazumeva etničko čišćenje, etnički teror i nacionalno ugnjetavanje u suštini su na području "kvi i tla", bez obzira šta misle o sebi i kojim argumentima obrazlažu svoje stanovište a, po pravilu, svoju navodnu

demokratski dokazuju ostrašćenim antikomunizmom.

Imajući u vidu da je fašizam, sa srodnim retrogradnim snagama, u nastupanju, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, u skladu sa iskustvima iz prošlosti, poziva sve demokratske antifašističke snage da zajednički pruže otpor fašističkoj pretnji. Na tom osnovnom pitanju mora se ostvariti saradnja bez obzira na razlike koje mogu da postoje unutar antifašističkih demokratskih snaga. Jer, i danas su borba za demokratiju i borba protiv fašizma - jedinstvena borba.

REKLI SU, NAPISALI SU...

ŽARKO PASPALJ, doskorašnji kapiten košarkaške reprezentacije
Bila je sjajna zemlja

Za "visočije" godište, kojem pripadam i ja, ima nostalgije za imenom Jugoslavije. Prvo mi je žao SFRJ jer je bila sjajna zemlja, svi smo mogli da šetamo ulicama i pevamo - živeli smo dobro. Hteli smo, ipak, nešto drugo i dogodilo nam se mnogo ružnog. Srbiji i Crnoj Gori treba dati šansu, smiriti tenzije i početi konačno normalno da živimo...

AKTIVNOSTI DRUŠTVA U VOJVODINI

NOVI SAD

Kome smeta autonomija

Novosadska podružnica Društva za istinu o antifašističkom NOB-u Jugoslaviji 1941-1945. razmatrala je i aktuelnu ustavnu situaciju u zemlji. Pri tome je skrenuta pažnja na zbivanja koja podsećaju na takozvanu "jogurt-revoluciju" iz 1988. godine. Naime, grupa koja je sebe proglasila za "narodni pokret" i prisvojila ime Svetozara Miletića, a koju čine pretežno ljudi iz Beograda, dolazi u Novi Sad sa ciljem da ruši pokrajinske organe, kao što je to činjeno 1988. godine po instrukcijama tadašnjeg režima.

Članovima podružnice o sadržini Osnovnog zakona AP Vojvodine, koji je u fazi priprema, govorio je Todor Gajinov, a u raspravi je ukazano na potrebu blagovremenog donošenja novog Ustava Republike Srbije. Komentarisana su i neka rešenja sadržana u Ustavnoj povelji nove državne zajednice Srbije i Crne Gore.

Komisija za tradicije i afirmaciju trajnih vrednosti NOB-a, podsetila je da se 2003. godine navršava 60 godina od II zasedanja AVNOJ-a i niza drugih istorijskih događaja od bitnog značaja i za Vojvodinu. Predsednik komisije Bogdan Tankosić je tom prilikom između ostalog naglasio da je 1943. faktički konstituisana avnojska Vojvodina i da je ta godina bila prelomna za II svetski rat i pobedu antifašističke koalicije u čijem je sastavu bio i naš partizanski narodnooslobodilački pokret. Predloženo je da se u okviru ove šesdesetogodišnjice organizuju tribine i

Ko su i ko je iza njih

Na skupštini Srpskog narodnog pokreta "Svetozar Miletić", uz liturgiju episkopa bačkog Irineja, zatraženo je održavanje vanrednih pokrajinskih izbora čime je osporena legitimnost Skupštine Vojvodine. Na prošlim izborima, opredeljenje Vojvođana bilo je više nego uverljivo: od 120 poslaničkih mesta, 118 je pripalo DOS-u a od svih poslanika 78 su se izjasnili kao Srbi, te je priča o nelegitimnosti pokrajinskih vlasti i antisrpskoj politici - više nego besmislena.

Istaknuti članovi "Svetozara Miletića" su i Kosta Čavoški poznat kao strasni branilac Radovana Karadžića i Slobodana Miloševića, Vasilije Krestić, Smilja Avramov...

Ovaj malobrojni pokret ne bi ni zasluživao veću pažnju da ne uživa podršku stranaka kojih nema u vojvođanskom parlamentu (radikali i SPS), kao i DSS-a, pa su im zato i potrebni novi izbori i podizanje nacionalističkih strasti.

izložbe u Muzeju Vojvodine te da se organizovanije i energičnije odgovori na neistine o karakteru NOB-a koje lansiraju ne samo pristalice poraženih snaga u II svetskom ratu nego i neki predstavnici aktuelne vlasti.

U okviru ove komisije dato je više predloga i sugestija:

- Treba koristiti i publikovati bogatu građu koja se nalazi u Muzeju Vojvodine i insistirati da se Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture odgovornije odnosi prema spomenicima i obeležjima iz vremena NOB-a 1941-1945.

- Treba sanirati devastirane spomenike u istočnoj Bosni gde su formirane prve vojvođanske brigade. Sa Savezom udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata u Sarajevu uspostaviti i operativnu saradnju povodom obeležavanja 60. godišnjice bitke na Sutjesci. (Na Sutjesku podseća i ulica u Novom Sadu koja i dalje nosi to ime).

- Data je inicijativa da se pripremi publikacija o partizanskim bazama u Vojvodini koje uverljivo svedoče o opštenarodnom karakteru narodnooslobodilačkog pokreta. Takođe je naglašeno da je neophodno reagovati na sadržaj novih udžbenika istorije koji falsifikuju stvarne događaje i neistinito interpretiraju period NOB-a i avnojske Jugoslavije.

Predsednik Pokrajinskog odbora Društva za istinu o NOB-u Georgije Jovičić je konstatovao da je realna situacija u zemlji otežavajuća okolnost u realizaciji ovih zadataka pri čemu se podrazumeva i to da je boračka organizacija opterećena hipotekom nastalom zbog identifikacije sa režimom Slobodana Miloševića.

Predsednik i potpredsednik Novosadske podružnice Svetozar Vasin i Ilija Drezgic kao prioritet su naznačili reagovanje na sve pojave neofašizma koje neizbežno ugrožavaju skladne međunacionalne odnose, pri čemu članovi Društva treba da nastupaju udruženi sa svim progresivnim demokratskim snagama.

Đorđe MILUTINOVIĆ

PANČEVO

Protesna tribina

Podružnica Društva u Pančevu, zajedno sa Opštinskim odborom Saveza boraca NOR-a, organizovala je tribinu o udžbeniku istorije za 3. i 4. razred srednjih škola. Otvarajući ovaj skup, Miladin Stanimirović je istakao da je po svom karakteru tribina protestna s obzirom da je pojava pomenutog udžbenika skandalozan događaj.

O udžbeniku i interpretaciji istorije u njemu govorili su istoričari dr Miroljub

Dodatni prilozi Društvu

Od izlaska prethodnog pa do ovog broja "Glasa istine", dodatnim prilozima rad Društva pomogli su: Azra Čemalović, Nikola Kmezić, Fejzo Džemal, Milutin Vukoje, Vujadin Stanojević, Radošin Rajović, Vera Marković, Slavka Munjas, Pero Damjanović, Svetozar Oro, Zarija Stojović, Marko Kalodera, Vlado Maričić, Nail Redžić, Đuro Rodić, Branko Latas, Martin Ivić, Ljiljana Žarković, Joža Daljević, Mane Adžić, Ante Damić, Ivica Stević, Radovan Pantović, Mara Naceva, Josif Strunjaš, Anton Lah, Dušan Sekić, Ivo Šušnjara, Velimir Matić, Jovanka Brkić, Milosav i Dragoljub Borovnjak, Milan Šijan, Filip Babić, Milka Jakić, Đorđe Radosavljević, Pero Vujičić, Stojan Jovanović, Duško i Olika Đurđić, Dušan Marinković, Janus Šećibović, Zvonko Štaubringer, Miloš Minić, Mina Kovačević.

Vasić, dr Dragoljub Petrović i dr Branko Latas. Uoprednom analizom određenih delova "udžbenika" i stvarnih istorijskih zbivanja ukazano je na nenaučnu tendencioznost autora (dr Nikola Žutić, dr Kosta Nikolić, dr Momčilo Pavlović i Zorica Špadijer) i njihovu providnu manipulaciju, posebno kada je reč o događajima iz vremena II svetskog rata.

Tribina je dobila zapažen publicitet u pančevačkim glasilima. Tako "Pančevac" konstatuje da su učesnici ovog skupa "bili veoma kritični prema pokušajima izjednačavanja uloge partizanskih, s jedne strane, i četničkih i ostalih kvislinških snaga, s druge strane, koje su, tobože, vodile borbu protiv okupatora."

Ova javna tribina, održana u dvorani pančevačkog Doma sindikata, bila je prva zajednička akcija opštinske organizacije Saveza boraca NOR-a i Podružnice Društva za istinu o antifašističkom NOB-u pa su je, pred sedamdesetak Pančevaca, zajednički vodili Andreja Petrović, predsednik Opštinskog odbora SUBNOR-a i Miladin Stanimirović, predsednik pančevačke podružnice Društva za istinu, koji su posle ovog skupa izjavili da je ovim u Pančevu započela saradnja dveju organizacija i da će se u zgradi Opštinskog odbora SUBNOR-a naći mesta i za aktivnosti Podružnice Društva za istinu.

Među prisutnima na tribini bila je i više omladinaca, profesora i nastavnika istorije, a zapaženi su i predstavnici kulturnih institucija kao i vojvođanski narodni poslanik dr Dragoljub Živković koji je bio i jedan od učesnika u diskusiji. Pančevački privrednici podmirili su troškove organizacije ovog skupa.

Vitomir SUDARSKI

JUGOSLAVIJE NEMA

A šta se rodilo?

Od polovine devedesetih godina, odnosi u Saveznoj Republici Jugoslaviji bili su daleko od normalnih. Rigidni režim Slobodana Miloševića samo je pojačao independističke težnje u Crnoj Gori koja se vremenom praktično isključila iz federacije i njenog sistema. Tako je došlo do apsurdne situacije u kojoj je postojala federacija - sa jednom članicom! Savezne državne organe i savezne propise priznavala je samo Republika Srbija.

To nije bio samo unutrašnji problem: Jugoslavija je želela da započne proces uključivanja u evropske organizacije i institucije ali to se nije moglo učiniti zbog rovitog stanja unutrašnjih odnosa. To je bio razlog da se, prilikom preuređenja jugoslovenske federacije na novim osnovama, umeša i priskoči u pomoć i Evropska unija. Uz njenu pomoć, došlo je 14. marta 2002. do takozvanog Beogradskog sporazuma o preuređenju odnosa Srbije i Crne Gore.

Posle desetomesečnog rada, u stvari pogađanja između predstavnika dveju republika, sačinjena je Ustavna povelja državne zajednice Srbije i Crne Gore koju su, krajem januara 2003, prihvatile skupštine Srbije i Crne Gore da bi, 4. februara, bila usvojena i proglašena u Skupštini SRJ. Tako je toga dana dotadašnja Savezna Republika Jugoslavija transformisana i preimenovana u državnu zajednicu Srbije i Crne Gore, a umesto federacije, Srbi i Crnogorci, zajedno sa pripadnicima nacionalnih manjina, dobili su jednu državnu tvorevinu koja svakako nije federacija ali nije ni čista konfederacija, već jedan specifičan savez dve suverene države kome su povereni striktno određeni zajednički poslovi u oblasti spoljne politike, odbrane, međunarodnih ekonomskih odnosa, unutrašnjih ekonomskih odnosa i ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava i građanskih sloboda. Za vršenje tih poslova uspostavljeni su zajednički organi: Skupština državne zajednice Srbije i Crne Gore, Predsednik državne zajednice, Savet ministara i Vrhovni savet odbrane. Svi ostali poslovi preneti su na državne članice.

To svakako nije idealno rešenje ali, u situaciji u kojoj su se poslednjih godina našle Srbija i Crna Gora, više se gotovo i nije moglo postići. Zajedništvo Srbije i Crne Gore ipak je sačuvano a nova državna zajednica upravo konstituiše svoje organe i počinje da živi. Prema njoj se moramo odnositi onako kako je, pre skoro 60 godina, prota Milan Smiljanić savetovao u vreme nastajanja socijalističke Jugoslavije: "Dete se rodilo - treba ga ljuljati!"

U poslednjih 85 godina, ovo je četvrti pokušaj da se na ovim prostorima ostvari trajnija južnoslovenska zajednica. Prethodnice sadašnje državne tvorevine stvarane su u vreme ratnih vrtloga - na Krfu 1917, u Jajcu 1943. i na Žabljaku 1992. Nova državna zajednica stvarana je u relativno mimim, ali ipak nenormalnim uslovima: postojeća federativna država faktički se bila skoro raspala. Mišljenje (volja) naroda jedne i druge države-članice da li i kakvu zajednicu srpskog i crnogorskog naroda želi - nije se čulo već se u stvaranju nove državne zajednice polazilo od pretpostavki i stavova vladajućih nacionalnih oligarhija. No, šta je, tu je! Umesto savezne države, sada imamo dve suverene, istina ne i potpuno samostalne države, povezane u dosta labav savez ili uniju. Dve države-članice

PISMA REDAKCIJI I DRUŠTVU

Neprežaljena zemljo moja!

Izrasla si nad velikim žrtvama a nestala u mračnom nacionalističkom vihoru, sramnom poduhvatu onih koji su uvek bili protiv tvog postojanja i koji te nikada nisu prihvatili kao državu ravnopravnih građana.

Nacionalisti raznih boja, skriveni nekada i u redovima komunista a sada među lažnim demokratama, uništili su sve plemenito i ljudsko, uništili su nam ceo život. Ostali smo razgoličeni i bez ičega. Postali smo jedini narod u Evropi koji i ne zna kako mu se zapravo zove država. Mračni nacionalisti i lažne demokrate o narodnom trošku bore se za svoje lične interese a mi građani na sve to gledamo bespomoćno; nas niko ništa i ne pita. Moćnici mračne desnice i nacionalističke "demokratske levice" danas ne vide radnike bez posla, nesigurnost ostarelih, sirotinju bez socijalne zaštite, pa ni mlade čija je perspektiva krajnje neizvesna. Beskonačno se dogovaraju ali bez glasa naroda koji za njih, kao glasačka masa, postoji samo u vreme izbora...

Rastače se sve što je stvoreno u vreme tvog postojanja, zemljo moja mila, moja Jugoslavijo. Tobom smo se ponosili, svet te je poštovao. Ti ne treba ničega da se stidiš, tvog nestanka treba da se stide oni koji su te uništili. Mi, tvoji građani koji smo te voleli - ne možemo da prežalimo tvoj nestanak, pamtićemo te doživotno. Jer, srećno smo živeli od Vardara pa do Triglava i od Đerdapa pa do Jadrana!

Boško MIČAŠEVIĆ, penzioner
Sremski Karlovci, Pinkijeva 11

toga saveza imaju jedan međunarodnopravni subjektivitet i zajedničku vojsku, kao i nekoliko zajedničkih ekonomskih funkcija. O svemu ostalom države-članice vode politiku i odlučuju potpuno samostalno ali i sa punom odgovornošću za svoj razvoj.

Nova preuređena državna zajednica biće utoliko trajnija i solidnija ukoliko srbijansko i crnogorsko društvo u svojim državama budu što demokratičnija, otvorenija i uspešnija, to jest ukoliko postignu što viši stepen parlamentarne demokratije, građanskih prava i sloboda, vladavine prava, socijalne pravde i ekonomskog i kulturnog prosperiteta. A da bi se ublažile unutrašnje političke tenzije i nedopustivo visoki stepen političke netolerancije i u Srbiji i u Crnoj Gori, kao i radi uspešnijeg rešavanja pitanja od vitalnog značaja, u državama-članicama bi se morao prethodno postići konsenzus o tome šta su to vitalni državni (nacionalni) interesi i na koji način ih ostvarivati.

Za brže konsolidovanje i brži napredak dveju država bitno je da se u okvirima srbijanskog i crnogorskog društva istraži i odstrani ono što je do sada bilo negativno i regresivno, kako bi se ova društva okrenula svojoj budućnosti, a to znači reformama i bržem ekonomskom i kulturnom razvoju, umesto stalne zagledanosti unazad, u prošlost, i vraćanja "svojim korenima". Jer, dok se kod nas vrlo uticajne političke snage uporno bave restauracijom davno prevaziđenih institucija kao i iracionalnom "retradicionalizacijom", razvijeni deo sveta neće nas čekati, a naš autizam platićemo time što ćemo doći na začelje kolone uspešnih i efikasnih naroda i država. A upravo je to što ne bi smelo još jednom da nam se dogodi!

Zato, umesto ruženja nove državne zajednice i njenog negiranja naknadnom pameću, treba iskoristiti šansu koja se pruža dvema državama udruženim u jednu zajednicu.

Radošin RAJOVIĆ

REKLI SU, NAPISALI SU...

SLOBODAN STOJČEVIĆ, novinar
"Politike"

Nije nestala

...Što se mene tiče, Titova Jugoslavija u kojoj sam proveo najveći deo života, ostaje u lepom sećanju...ta Jugoslavija za mene nije nestala. Ne smeta mi da po njoj putujem i danas, s pasošem, umesto kao ranije,

s ličnom kartom. Ljude, krajolike, lepote, osobenosti - niko mi ne može oduzeti. Moj je ceo svet, ali mi je nabliži onaj od Vardara pa do Triglava...Ono što su političari srušili (istina u krvi) samo su pečati, uniforme, grbovi, barjaci, a na to ni ranije nisam obraćao pažnju...

...Rodila se nova država. Ne prašte prangije, ne pletu se kola, ni trubači ne špartaju ulicama i kafanama. Izgleda da ni

to nije bez razloga, imajući u vidu ko ju je i kako napravio. Ipak, rodila se, valja je ljuljati. Ako ne s radošću, a ono reda radi...

BORA TODORVIĆ, glumac
Nisam preboleo

Još nisam preboleo raspad Jugoslavije, one SFRJ, i ja sam, ako smem da kažem, jugonostalgicar. Još sam u onoj SFR Jugoslaviji a ono i ove više nema...

CRNA GORA

Škola "Dragiša Ivanović"

Početak godine u Zlati - Podgorica otvorena je nova osnovna škola koja je dobila ime profesora dr Dragiše Ivanovića, jednog od osnivača Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, koji je sve do svoje smrti bio i član Saveta Društva.

U prisustvu većeg broja građana Podgorice i pripadnika plemena Kuča iz koga je potekao i Dragiša Ivanović, prilikom otvaranja škole govorio je predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović, a ovaj događaj dobio je zapažen publicitet u crnogorskim medijima.

Dr Dragiša Ivanović istaknuti je revolucionar predratne Podgorice, jedan od organizatora 13. julskog ustanka naroda Crne Gore. Od početka NOB-a uživao je veliku reputaciju ne samo u Crnoj Gori nego i van nje. Bio je komesar bataljona "Marko Miljanov", komesar Pete crnogorske proleterske brigade, komesar 29. hercegovačke divizije, komesar Ratne mornarice JNA, a zatim profesor i dekan Elektrotehničkog

Šesdeset godina od smrti Nikole Tesle

Šta prećutkuju i Srbi i Hrvati

Početak godine - 7. januara navršilo se 60 godina od smrti velikog čoveka, naučnika, pronalazača Nikole Tesle. Povodom ove godišnjice objavljeni su opširni prilozi o Teslinom životu i delu, uključujući i one o njegovim manje poznatim interesovanjima i angažovanjima. Nije pri tome nelogično što su se, i ovom prilikom, Teslom dičili i Srbi i Hrvati. Ni jedni ni drugi ne služi, međutim, na čast što su zaboravili neka bitna Teslina opredeljenja i što namerno prećutkuju neke istorijske činjenice koje se vezuju za Teslin lik i ime.

Ni u zagrebačkim, ni u beogradskim novinama, bar ne u onim najtiražnijim, niko se nije setio da pomene čuvenu Teslinu izjavu: "Ponosim se svojim srpskim poreklom i hrvatskom domovinom." On ta dva atributa nije odvajao pa nemaju pravo to da čine ni oni koji danas pominju njegovo ime. Bez obzira koliko su "veliki" Srbi ili "veliki" Hrvati. Ako nisu shvatili lekciju koju je Tesla jednostavno i posve razumljivo objasnio, licemerno je da koriste njegovo ime i delo ugrađivanjem u tirade lažnog patriotizma.

Prećutkuje se namerno, i na jednoj i na drugoj strani, da je Tesla sve do svoje smrti pripadao krugu onih Jugoslovena u Americi koji su podržavali narodnooslobodilačku borbu sa Titom na čelu. Po Titovom naređenju, na godišnjicu njegove smrti - 7. januara 1944. godine, 6. ličkoj proleterskoj diviziji dodeljeno je ime Nikole Tesle. Mlade generacije imaju pravo da znaju te činjenice ili, drukčije rečeno, niko nema pravo da ih krije od njih. N.D.

fakulteta u Beogradu, rektor Beogradskog univerziteta. Osnivač je Crnogorskog univerziteta i Crnogorske akademije nauka čiji je i bio član. Nosilac je "Partizanske spomenice 1941", Ordena narodnog heroja, Ordena

junaka socijalističkog rada i više drugih visokih priznanja. Bio je na više istaknutih društveno-političkih funkcija kao i narodni poslanik u vreme SFRJ. Autor je više naučnih radova iz oblasti fizike i matematike. V.D.

Odbrana razuma i dostojanstva

...Moramo li se, zapravo - smemo li se svi zajedno, ili izdvojeni delovi zemlje, izložiti riziku da zemlju, ili njene delove, izložimo gladi, nemaštini, opštem nazadovanju u poniženju, u trenutku kada drugi narodi i zemlje nalaze načina da se uklupe u objektivne evropske tendencije i da tako, možda na jedini realan način, krče put svom prosperitetu.

Stalo mi je da ovim putem naglasim još jedan nedovoljno uočen rizik koji proističe iz teze o neophodnosti promene unutrašnjih granica. Zastupam sam i zastupam stav da unutrašnje granice bilo koje zemlje nisu podložne međunarodnim kriterijumima i normama za međudržavne granice. Taj princip je jasan i čist, ali realnosti i njega čine relativnim.

Za mene i mnoge druge koji se profesionalno bave međunarodnim odnosima nema nikakve sumnje da su zemlje KEBS u celini, a one podrazumevaju dve supersile i četiri stalna člana Saveta bezbednosti, rešene da i jednostrane promene unutrašnjih granica, mimo pregovora i dogovora, tretiraju u našem slučaju podjednako kao nasilje nad priznatim međudržavnim granicama. Profesori prava imaju sve dobre argumente da to nije održiv prilaz. Međutim, kao što istorija međunarodnih odnosa pokazuje, jača strana nameće i svoje pravno tumačenje.

Dužan sam da ovo kažem zbog zabluda na koje nailazim u vezi sa ovim pitanjem i koje nas mogu uvući u međunarodne sukobe sa strašnim posledicama...

(Iz pisma Milivoja Maksića Predsedništvu SFRJ i njegovom potpredsedniku Branku Kostiću, 15. oktobra 1991. Maksić je sedam dana ranije zahtevao da bude razrešen dužnosti zamenika saveznog sekretara za inostrane poslove).

● Mi smo, s razlogom, uvređeni zbog arogantnog ponašanja evropskih institucija i njihovih uvaženih predstavnika. Ali, to nam ne daje za pravo da zalupimo vrata u Evropi, čiji smo integrativni deo u svakom pogledu, i da sebe osudimo na status evropske provincije. Naša nastojanja za adekvatnim mestom i tretmanom u Evropi moraju biti naša stalna preokupacija...Niko nije uspeo da sebe stavi u izolovanu epruvetu, pa ni mi ne možemo - težeći da budemo integralni deo Evrope - da se ponašamo van njenih standarda, a naročito onih koji označavaju najveće civilizacijske domete slobode ličnosti i, dodao bih, naroda i svih njegovih delova. Mi tu imamo šta da kažemo i da pokažemo, ali i da naučimo...

...Napuštamo svet na koji smo navikli. Moramo napustiti i mnoga

svoja shvatanja, a danas i iluzije, o svom položaju u tom svetu. U meri u kojoj je on nov, moramo i za sebe tražiti i pronaći ono novo mesto - i nove oslonce - koji bi bili šire prihvatljiviji, pa time i pouzdani. Van toga, ostajemo u sferi zabluda i mitova, na čemu se ne može graditi realna, pa time ni uspešna politika...*(15. januar 1992)*

● Akcija Ujedinjenih nacija, izražena kroz plan Sajrusa Vensa kao sinteza procena šta bi bilo moguće u ovom trenutku, predstavlja jedinu moguću opciju, a za nas u ovoj situaciji jedinu i poslednju šansu. Sve van toga vodi u katastrofu kakvu ova zemlja nikada u svojoj istoriji nije doživela. Kažem to sasvim odgovorno i sa punom profesionalnom savešću...

...Moram da iznesem svoje duboko uverenje, ne iznosim ga prvi put, da ratna opcija, sem u jednom slučaju - odbrane od spoljnog agresora, predstavlja katastrofu na koju niko nema prava da se orijentiše...*(na proširenoj sednici Predsedništva SFRJ, 1. februara 1992)*

● Patetično pozivanje na nacionalno dostojanstvo, što često slušamo, može danas da bude i toliko puta zloupotrebljen zaklon za neuspelu politiku. Nema dostojanstva jedne zemlje ako nema bezbednosti, spokojstva, prosperiteta i normalne ljudske sreće za svakog njenog građanina. Zar može biti višeg cilja bilo koje države?

...Nemamo više vremena za nove zablude, ni snage za nove žrtve. Nijedan narod nije izišao iz patnje i poniženja dok nije hrabro i do dna sagledao svoje vreme i breme zla i nije saznao istinu o sebi - celu i bez ostatka *(25. avgust 1992).*

● Ispit iz patriotizma ne može se položiti na zaslepljenosti, zabludama i na sukobu sa celim svetom. Ako je prava sreća jedne nacije zbir ljudske sreće svih njenih pripadnika, i ako niko ne može biti srećan ukoliko je ostvaruje na nesreći drugih, po pravilu najbližih, onda prave odgovore na ovom ispitu za nas podjednako istorijskom i etičkom, treba tražiti ne u lokalnim zabludama, već u opštepriznatim vrednostima *(22. april 1994).*

● Razumljiva težnja jednog naroda da bude okupljen u jednoj državi treba da bude i realno ostvariva u okviru civilizacijskog ponašanja. Danas, na kraju XX veka i u drugačijoj Evropi i svetu, ta težnja se može ostvarivati isključivo sporazumevanjem, bez nasilja, bez oružja i bez mržnje. Duga je, nažalost, lista onih koji su na tom suštinskom ispitu pali jer su ga "polagali" na osnovu udžbenika iz XIX i ranijih vekova *(28. avgust 1994).*

MILIVOJE MAKSIĆ (1928-2003)

UVEK ZA MIR

Protiv rata u Iraku

Borba za mir kao osnovni preduslov normalnog života i opšteg napretka ljudskog društva i svakog pojedinca - jedno je od osnovnih programskih opredeljenja Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji. Ono je, na početku poslednje decenije prohujalog veka, i nastalo u nastojanjima da se ukaže na opasnost ratne katastrofe koja je ne samo razbila SFRJ nego i veliku većinu njenih građana suočila sa tragičnim posledicama. A kada se krenulo u ratni sunovrat, Društvo je koristilo svaku priliku da se založi za odlaganje oružja i uspostavljanje mira.

I kasnije, kada su obe strane na Kosovu krenule u oružano nasilje, Društvo je ukazivalo da su pregovori jedini put koji može da dovede do pravih rešenja. NATO-bombardovanje osudilo je kao akt agresije i kao kršenje Povelje Ujedinjenih nacija i više puta zahtevalo da prestanu oružana dejstva i da se nađu politička rešenja kako bi se sprečile masovne patnje nedužnih ljudi.

U skladu s tim, kao i sa raspoloženjem velike većine sugrađana, Društvo se i danas pridružuje protestima i osudi priprema novog rata protiv Iraka. Deleći zabrinutost miroljubivog čovečanstva zbog neizbežnih tragičnih posledica novog rata koji će, ako se od njega ne odustane, uz mnoge ljudske žrtve i strahovita razaranja, uvećati siromaštvo i bedu širom planete, Društvo i ovom prilikom podseća da je, uz dosledno zalaganje za mir i ravnopravnu saradnju svih naroda u svetu, poštovanje njihovih posebnosti i njihovog državnog suvereniteta, neophodno i dalje zahtevati odgovornost svih koji su na prostorima nekadašnje Jugoslavije ratove izazvali i u njima počinili teške zločine. Utoliko pre što je i danas dosta onih koji ne odstupaju od ratnohušakačke politike, hegemonističko-šovinističkih programa, verbalnog i fizičkog nasilja svake vrste.

- Postavlja se, pre svega, pitanje ko je u ovoj zemlji (i na ovom kontinentu, u ovom svetu) pozvan i ovlašćen da se zalaže za reviziju rezultata i tekovina 2. svetskog rata, u koje su ugrađene žrtve i priznati doprinosi ratnika i ljudi bivše i ove države. I to u trenutku kada se koncept stabilnosti našeg kontinenta, pa dakle i nas samih, zasniva upravo na uvažavanju granica i političke karte koja je nastala posle slamanja nemačko-italijanskih fašističkih snaga i njihovih satelita. Ako smo, sopstvenim greškama, sebi umnogome poništili ili degradirali rezultate dva pobednička balkanska i dva pobednička svetska rata, imamo li pravo, a još više interesa, da razaramo i one tekovine koje i nama donose veću bezbednost? (16. maj 1995)

- Dejton i Pariz nisu uspeh jedne ili neuspeh druge pregovaračke ekipe već, pre svega, međunarodno verifikovan poraz primitivog, agresivnog i anahronog nacionalizma na svim beogradsko-zagrebačko-paljskim prostorima ("a i šire"). Taj poraz, treći u ovom veku, koji se za sada svodi na kraj rata kao bitnog instrumenta svakog nacionalizma, sam po sebi ne rešava i najvažnija pitanja budućnosti ljudi i zemlje. Za tu budućnost se tek treba boriti i izboriti. Ona traži uklanjanje ne samo posledica, već i korena zla. To umesto nas niko neće učiniti (18. decembar 1995).

- Moramo imati jasan i čist odnos prema velikosrpskom nacionalizmu, koji je motorna snaga četiri izgubljena rata i raslojavanja bivše države, društva, tekovina mnogih generacija i glavni uzrok sukoba sa celim svetom. Nije dovoljan raskid sa politikom (a zapravo sa porazima i greškama) prethodne vladajuće strukture. Potreban je raskid sa anahronim idejnim političkim ekspanzivno nacionalističkim konceptom iz kojeg su proistekli i raspadi, i ratovi, i sukob sa svetom, i antidemokracija u zemlji. I potreban je jasan odnos prema odgovornosti lica koja su došla u sukob sa suštinskim nacionalnim i demokratskim interesima i sa pravom - podjednako domaćim i međunarodnim. U tome imamo svoj deo obaveza i ako im hrabro i pošteno ne pogledamo u oči i nastavimo putem samoombanjanja i samozaljubljenosti, ući ćemo u opasni lavirint i bespuće, otvarajući prostor najmračnijim snagama i stavljajući zemlju pred krajnje neizvesni i opasni ishod. Dakle, moramo raskinuti sa korenima zla, umesto samo zalečivanja posledica. I moramo ovom narodu otvoreno i pošteno reći zašto se sve ovo događalo samo nama, svojevremenim miljenicima međunarodne zajednice.

Neophodan je čist, naučno objektivni odnos prema raznim razdobljima naše istorije posle dva svetska rata. Teško je prihvatiti

Istorija se ne može ukinuti

Vest o gnusnom atentatu na predsednika Vlade Republike Srbije zatekla je ovaj broj "Glasa istine" u fazi preloma. Ova stranica bila je predviđena za ranije pripremljeni tekst u kome se komentarišu nedavno izgovorene reči Zorana Đinđića. Komentar je postao deplasiran, ali ne i reči koje sada predstavljaju deo političkog testamenta. Zato ih je vredno još jednom zabeležiti:

"Ono što se dešavalo u poslednjih 50 godina jeste deo naše istorije u kojoj smo odrasli i nema razloga da se toga stidimo i to prikazujemo u nekom novom svetlu. Niko nema pravo da se prema svojoj istoriji odnosi ignorantski. Sve što je bilo važno za ovaj narod trebalo bi da ide u vitrine, bez obzira na to da li prema tome imamo pozitivan ili negativan odnos, da bi i buduće generacije svoj stav formirale kritički i procenjivale šta je bilo uspešno a šta ne" - rekao je predsednik Vlade Republike Srbije Zoran Đinđić u trenutku kada je pominjana mogućnost ukidanja Muzeja istorije Jugoslavije, naslednika Muzeja revolucije, a tom prilikom je pomenuo i to da je baš on zamolio Užičane da ne dozvole da se Titove biste (inače dela vajara svetskog glasa) prodaju kao sekundarne sirovine i da se od njih liju zvona...

Za verovati je da će svi oni koji se u tragičnom trenutku zaklinju u politički testament Zorana Đinđića imati na umu i ove njegove reči.

ocene ljudi, koji rado ističu da potiču iz sveta nauke, da između posleratne Jugoslavije i režima koji je proistekao iz čuvene 8. sednice CK SKS i bujao na talasima najzaostalije varijante prevaziđenih srpskih interesa, stoji znak jednakosti i da je to jedinstven period. To je isuviše ozbiljno pitanje da bi se, kako neki veruju, moglo skinuti s dnevnog reda naivnim i jeftinim sloganima primitivnog antikomunizma, bilo da je ulični ili salonski. Umesto toga, potrebna nam je solidna kritička analiza svih razdoblja novije istorije, svih ličnosti koje su tome davale pečat, bez predubeđenja i predrasuda. Bez toga prošlost ne može biti pouka za budućnost. Ali, već sada je moguće praviti suštinsku razliku između politike bratstva i sukobljavanja među narodima, između saradnje sa svima i sukoba sa svima u svetu, između posvećenosti miru i vođenja četiri izgubljena rata (mogli su biti i dobijeni, suština se ne menja), između prosperiteta svih građana i bede i poniženja u koja su dovedeni, između međunarodnog ugleda i prisustva na svetskoj sceni i prokaženosti i izolacije u svetu... (16. oktobar 2000)

IZDANJA DRUŠTVA

Po povlašćenim cenama, članovi mogu da kupe izdanja Društva:

- Dr Dragoljub Petrović "Jugoslavija u antifašističkom ratu 1941-1945" (150 dinara)
- Džasper Ridli "TITO - biografija" (150)
- Dr Marko Vrhunec "Šest godina sa Titom" (150)
- Ibrahim Laptić "Jugoslavija 1945-1990" (100)
- "Ratovi u Jugoslaviji 1991-1999" - zbornik saopštenja i diskusije sa istoimenog okruglog stola - 400 dinara, uz mogućnost plaćanja u dve rate;
- Jovo Ninković "Etnička strana ratova u Jugoslaviji 1991-1995" (200)
- "O ustanku 1941. danas" - zbornik sa istoimenog skupa (300)
- "Velika podvala - Cencić podmeće Titu izmišljene stenogramе";
- Kiro Hadži Vasilev "Balkanska iskustva" (u štampi)

U Društvu, povoljnije nego u slobodnoj prodaji, članovi mogu da nabave i knjigu Marka Vrhunca "Svet na raskršću" (izdanje DAN GRAFA).

Posle temeljnih priprema, Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji 1941-1945. organizovalo je javnu tribinu "Da li učenici u Srbiji uče falsifikovanu istoriju". Predmet analize većeg broja istoričara, publicista i drugih poznavalaca društvenih zbiljanja u toku NOB-a i avnojske Jugoslavije bio je prvenstveno udžbenik istorije za III razred gimnazije prirodno-matematičkog, odnosno IV razred opšteg i društveno-jezičkog smera, izdanje Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, 2002, čiji su autori dr Kosta Nikolić, dr Nikola Žutić, dr Momčilo Pavlović i srednjoškolska profesorka Zorica Špadijer. "Glas javnosti" izdvaja karakteristične akcente ove rasprave.

DR MIROLJUB VASIĆ

Proterani čak Svetozar Marković i Nadežda Petrović

Istorija je kod nas sve prisutnija u javnom životu i to sa nenaučnim i negativnim obeležjem i sadržajem a trebalo bi da bude sve prisutnija sa humanističkim poukama i porukama. Paušalne političke, nenaučne, netačne pa i skandalozne ocene mogu se (zlo)upotrebljavati u političkim borbama ali im nije mesto u udžbenicima - naglasio je naučni savetnik dr Miroljub Vasić.

Udžbenik o kome je reč zloupotrebljen je da bi se plasirale ocene koje nisu naučno verifikovane u historiografiji. Otvoreno se nudi revizija istorije drugog svetskog rata i u tome su, kako je naglasio Vasić, posebno karakteristične tri teze autora koje odstupaju od stvarnih činjenica i argumenata. Eksplicitno se, naime, zastupa:

- da je KPJ od osnivanja do osvajanja vlasti subverzivna, teroristička organizacija;

- da je osnovni sadržaj i karakter rata u Jugoslaviji 1941-1945. građanski rat koji su, nacionalnom četničkom, navodno oslobodilačkom i antifašističkom, pokretu Draže Mihailovića i narodima Jugoslavije nametnuli jugoslovenski komunisti;

- da su četnički pokret Draže Mihailovića izdali zapadni saveznici.

Navodeći netačnosti i tendencioznosti udžbenika, Vasić je, između ostalog, konstatovao:

- U istoriji Srbije ne pominju se dve njene najznamenitije ličnosti svoga vremena - Svetozar Marković i Nadežda Petrović.

- Po udžbeniku, velike nemačke operacije "Vajs" i "Švarc" (bitke na Neretvi i Sutjesci) bile su uperene protiv četnika; narodnooslobodilački rat kao da nije ni postojao.

- Prvo zasedanje (stvaranje) AVNOJ-a se i ne pominje dok se povodom drugog učenika ne kaže da se tada udaraju temelji buduće federativne Jugoslavije, već da je nacionalna politika KPJ na II zasedanju AVNOJ-a podrazumevala "sužavanje srpske nacionalne teritorije" i da je takva politika, izražena parolom "bratstvo i jedinstvo", bila "uperena protiv nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda".

- Borci Srbi iz zapadnih krajeva, prema navodima u udžbeniku, "osvajali su" a ne oslobađali Srbiju 1944. i "jurišali na svoje sunarod-

nike iz Srbije".

- Posebno su indikativna sugestivna "didaktička" pitanja koja autor postavlja učenicima pozivajući ih da razmišljaju i daju odgovore. Neka od njih su: "Da li je srpski narod imao snage da pokrene ustanak 1941? Da li je ofanzivna koncepcija KPJ u ratu bila opravdana? Da li je vlada M. Nedića bila kvislinška ili iznuđena? Razmislite zašto su srpski nacionalni interesi tako tretirani na II zasedanju AVNOJ-a..."

JOVO RADOVANOVIĆ

Šta se i zašto prećutkuje

Publicista Jovo Radovanović je ukazao na više faktografskih netačnosti posebno u interpretaciji istorijskih događaja u Srbiji 1941. godine a potom je naznačio šta je sve u udžbeniku izostavljeno.

Prvenstveno se prećutkuje sve ono što kompromituje četnike a to je u prvom redu saradnja sa okupatorom. Prećutan je sastanak Dražine delegacije i delegacije nemačkog opunomoćenog komandanta u Srbiji 11. novembra 1941. u Divcima kod Valjeva kada je Draža izjavio da se "neće boriti protiv Nemaca čak ako mu ta borba bude nametnuta".

Nema reči ni o 365 zarobljena partizana koje su četnici predali Nemcima (Draža je na suđenju rekao da je to bila "prodaja") od kojih je 261 streljan.

Autor dr Kosta Nikolić i u udžbeniku je naslikao sebe i svoja politička opredeljenja, konstatovao je Radovanović citirajući i javne Nikolićeve istupe kojima potvrđuje da je veliki poštovalac Draže Mihailovića i da za četnike nema nijednu negativnu opasku.

DR BRANKO LATAS

Žal za neostvarenim konceptom "Velike Srbije"

Đacima se ne samo nude laži nego se od njih traži i da lažu protiv svoje volje. Udžbenik je apsolutno štetan i u obrazovnom i u vaspitnom pogledu i zato ga treba eliminisati iz nastavnog procesa - stav je istoričara dr Branka Latasa.

Latas, između ostalog, navodi da se u udžbeniku opravdava kolaboracija a pod udar stavlja antifašistička borba. Cilj je da se zamagli četnička kolaboracija i izdaja srpskih slobodarskih tradicija. Jer, nema sumnje da bi piscima bilo teško da objasne kako se to vodi građanski rat ako su četnici u borbenom rasporedu sa snagama okupatora i ustaša od kojih primaju opremu, oružje, hranu pa i platu.

Ako bi se postavilo pitanje kako se mogao izbeći taj fenomen, koji autoru udžbenika označavaju kao "građanski rat", jedini je odgovor, po logici koju nude, da se nije trebalo oružano boriti protiv nacifašističkih okupatora jer su na njihovoj strani fronta bile i formacije "nacionalnih snaga" koje su se, navodno, borile za zaštitu i očuvanje srpske nacionalne supstance.

Na osnovu konstatacije u udžbeniku da su partizani, potisnuti iz Crne Gore i istočne Bosne i Hercegovine, "spas potražili na zapadu srpskog etničkog prostora", to jest u Bosanskoj krajini i delu Hrvateke, Latas postavlja pitanje da li to mlađoj generaciji treba utviti u glavu da su to delovi srpske teritorije iako je dobro poznato da zapadna Bosna, pa i Bosanska krajina, kao i Lika, Kordun, Banija nisu etnički čist srpski prostor i da su tu izmešani živeli Srbi, Hrvati, Muslimani. Ne prihvata li se tako politika četničkog rukovodstva koje je delovalo da taj

Pismo ministarstvu

Posle javne tribine o interpretaciji NOB-a i avnojske Jugoslavije u udžbenicima istorije, Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u uputilo je pismo ministru prosvete Republike Srbije sa zahtevom da se, imajući u vidu šira negodovanja javnosti, udžbenik istorije za III i IV razred srednjih škola povuče iz upotrebe jer je nepodoban za obrazovanje mladih s obzirom da neobjektivno, ideološki tendenciozno i pristrasno interpretira istorijska zbiljanja, ne uvažavajući stvarne činjenice, relevantne dokumente i izvore, što se potvrđuje i argumentovanim analizama predloženim na tribini koju je Društvo organizovalo.

U Društvu se takođe razmatraju pravni osnovi da se, povodom pomenutog udžbenika, podnese krivična tužba imajući u vidu da se neobjektivnim interpretacijama istorijskih zbiljanja podstiču mržnja i netrpeljivost.

TRIBINA O UDŽBENIKU ISTORIJE ZA III I IV RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

prostor kao deo "Velike Srbije" učini etnički čistim? Takvim stavom se iritira tamošnji nesrpski pa i srpski živalj i izaziva sumnja u dalje namere. Utoliko pre što je pokušaj ostvarenja takvog plana, kao neka vrsta reprize četničke borbe za "srpske etničke prostore", viđen u ratovima u poslednjoj deceniji XX veka.

Dr Branko Latas naglašava da je i u interpretaciji II zasedanja AVNOJ-a izražen nacionalističko-šovinistički pristup. Učenicima se nameće da prihvate autorovo lično uverenje kako je "politika KPJ podrazumevala sužavanje srpske nacionalne teritorije", te da su "Makedonci, Albanci, Muslimani" (Crnogorci se ne pominju) dobili status državnosti jer je "bratstvo jedinstvo bilo upereno protiv nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda". Sugerise se da je Srbiji nešto oteto i da to treba vratiti. Avnojevskom Jugoslavijom dobili su, međutim, svi njeni narodi, a đaci bi shvatili suštinu da je autor naveo najznačajniju odluku AVNOJ-a - da se Jugoslavija izgradi na demokratskom, federativnom principu kao zajednica ravnopravnih naroda. Očigledno je da je u udžbenik ugrađen žal za neostvarenim konceptom "Velike Srbije" pa sve što je stajalo na tom putu autor označava kao antisrpsko. Reč je o onom delu nacionalističko-šovinističkog projekta četničkog rukovodstva u kome je naglašeno da "Srbi moraju imati hegemoniju na Balkanu", ali pre toga "moraju imati hegemoniju u Jugoslaviji".

Uz napomenu da su pisci udžbenika zanemarili šta se u Srbiji dešavalo 1942. i 1943. godine, dr Branko Latas, pozivajući se na više dokumenata, podseća da praktično nije bilo četničke jedinice koja nije bila u vezi sa nemačkim i bugarskim okupatorima i sa njima se zajedno borila. Vodeći četnički komandanti poput Neška Nedića i Keserovića, izražavali su spremnost da se, posle uništenja partizana u Srbiji, bore na istočnom frontu protiv Crvene armije. Da je to u udžbeniku napisano ili da je, na osnovu nemačkih dokumenata, pomenuto da je Mihailović krišom liferovao žito za potrebe Rajha, đaci bi lako mogli da zaključe kakav je "četnički antifašizam". Umesto toga, izraženo je nastojanje da se Mihailović predstavi kao antiokupatorski borac i kao žrtva britanske i američke podvale.

DR VENCESLAV GLIŠIĆ

U udžbenik - šta je babi milo

Opšti je utisak da je odnos saveznika prema ratu u Jugoslaviji obrađen nesistematski, oskudno, protivrečno i tendenciozno - rekao je, između ostalog, istoričar dr Venceslav Glišić govoreći o udžbeniku istorije za 3. i 4. razred srednjih škola.

Za Veliku Britaniju su, konstatuje Glišić, navedene samo tri osnovne konstatacije: da "nosi ogromnu odgovornost" za sve što se zbililo sa Kraljevinom Jugoslavijom od martovskih događaja 1941. do kraja rata i da je politiku prema Jugoslaviji vodila isključivo u skladu sa svojim interesima; da je II svetski rat zatekao Britaniju u ubeđenju da je Jugoslavija "velikosrpska tvorevina" i da su britanski stavovi prema oružanom otporu u Srbiji bili protivrečni. Odnosno da se, s jedne strane, "potcenjivala odlučnost i sposobnost nemačkih snaga da nemilosrdno i svim sredstvima uguše otpor", a na drugoj, "precenjivala volja i mogućnost naroda da se organizuje u borbi protiv nemačke okupacije".

Kad je reč o britanskom pragmatizmu, podseća Glišić, sam Čerčil je definisao da Britanci u međunarodnim odnosima nemaju ni prijatelje ni neprijatelje nego samo interese. To potvrđuje i pisac svetske istorije XX veka Erik Hobsbaum koji, između ostalog, piše: "U Jugoslaviji, u partizanskim snagama dominirali su komunisti u tolikoj meri da je britanska vlada sa Čerčilom na čelu, kome je nedostajala i najmanja simpatija prema komunizmu, prebacila svoju podršku i pomoć od rojaliste Mihailovića na komunistu Tita kad je postalo jasno da je ovaj neuporedivo opasniji za Nemce od onog drugog".

Nigde nisam našao, kaže dalje Glišić, da je zvanična Britanija uoči drugog svetskog rata bila ubeđena da je Jugoslavija "velikosrpska tvorevina". Tu tezu je zastupao uži krug intelektualaca oko Sitona Watsona i Vikema Stida koji su branili interese Hrvata. Zašto bi se onda Britanija zalagala za održavanje monarhije srpskog porekla sve do kraja

rata? Ona se principijelno zalagala za obnovu Jugoslavije da se ne bi remetila postignuta ravnoteža na Balkanu.

Dva jugoslovenska problema izbila su na površinu u odnosima među saveznicima još u jesen 1941. godine: pitanje srpsko-hrvatskih odnosa u izbegličkoj Jugoslovenskoj vladi posle saznanja o zločinima genocida ustaša prema Srbima u NDH i sukobima partizana i četnika. U celini gledano, Britanija je bila zainteresovana da pomogne one snage u Jugoslaviji koje će biti sposobne da obnove Jugoslaviju i koje se najviše bore protiv okupatora, a to je propustio da navede autor ovog dela udžbenika.

Pregledao sam još 1975. sve dostupne izveštaje britanskih misija kod partizana i četnika i iz njih nisam stekao utisak da su Britanci prececnjivali snage oružanog otpora niti pak potcenjivali nemačku odlučnost da uguše otpor, napominje takođe dr Venceslav Glišić. Naprotiv, bili su veoma realni u procenivanju situacije u Jugoslaviji, posebno u Srbiji. Decidirane konstatacije autora bez objašnjenja ne mogu biti prihvatljive za učenike jer tako ne stiču celovitu sliku britanske politike prema Jugoslaviji u toku II svetskog rata.

DR DRAGOLJUB PETROVIĆ

Opterećeni nacionalizmom i verskom isključivošću

Od 1992. godine štampaju se udžbenici istorije za osnovne i srednje škole za koje se navodi da su oslobođeni ideološkog pristupa karakterističnog za prethodni period. Međutim, umesto da se isprave izvesne slabosti kojih je bilo u školskim knjigama, napravljeni su udžbenici koji negiraju opšteuvažene civilizacijske vrednosti i sudove o istorijskim tokovima XX veka a pre svega II svetskog rata. Udžbenici sa pomoćnom literaturom opterećeni su nacionalizmom i verskom isključivošću, ksenofobijom izraženom naročito prema drugim jugoslovenskim narodima.

Ovu tvrdnju istoričar dr Dragoljub Petrović zasniva na više zapažanja među kojima su i:

- Školski priručnici za osnovne škole usmeravaju učenike uzrasta od 12 do 15 godina na revolt protiv Hrvata, Muslimana, Albanaca i ostalih, kao i protiv velikih sila koje, navodno, deluju protiv srpskih interesa.

- U udžbeniku za VIII razred osnovne škole koji zahvata savremenu istoriju navodi se da su "podaničke i birokratizovane strukture na političkoj sceni Srbije bez pogovora prihvatile Ustav iz 1974". A na 8. sednici CK SKS (1987) pobedila je koncepcija koja se "zalagala za demokratizaciju društva, reviziju postojećeg Ustava, zaštitu Srba i Crnogoraca u Kosovu i Metohiji i za uspostavljanje jedinstvene Srbije na čitavoj njenoj teritoriji".

- Naglašava se da je došlo do građanskog rata i razbijanja SFRJ pri čemu su sve republike, izuzev Srbije, vršile nasilnu secesiju uz destruktivno delovanje opozicije dirgovane iz inostranstva. Do rata je došlo zbog "secesije" a sve zemlje su protiv Srbije, navodno neopravdano. "Preko katoličke crkve i njenih fanatizovanih vernika vodi se borba protiv pravoslavlja i Srba. Skoro da je preslikana situacija iz 1941".

Petrović skreće pažnju da su u minuljoj deceniji ekstremne nacionalističke euforije deformisani i udžbenici drugih predmeta a ne samo istorije. Udžbenik geografije, na primer, opterećen je štivom o "srpskim zemljama" na većem delu jugoslovenskog prostora, o "ugroženosti srpstva" sa iredentističkom kartografijom, što je u suprotnosti sa osnovnim rezultatima nauke i pedagoškim zahtevima.

Nacionalizam, ksenofobija i velikodržavlje i dalje su prisutni pa je to prisutno i u najnovijem udžbeniku istorije za završne razrede srednjih škola. Analizirajući ovaj udžbenik, dr Dragoljub Petrović, povodom u njemu postavljenog pitanja "Zašto su srpski nacionalni i duhovni interesi tako tretirani na II zasedanju AVNOJ-a?", ističe:

- Avnojska Srbija je nesumnjivo napredak u odnosu na njen raniji istorijski status. Teritorijalno je veća i mnogoljudnija od Dušanovog carstva, veća i od postkumanovske Srbije.

- Srbija je kao najveća i najmnogoljudnija republika redovno prva navođena još u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji u svim dokumentima i u svim potonjim ustavima. Zasluga je NOP-a i AVNOJ-a što je

TRIBINA O UDŽBENIKU ISTORIJE ZA III I IV RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

Vojvodina prvi put u istoriji faktički priključena Srbiji.

● Tokom 1942. godine tekla je korespondencija institucija NOP-a te je Srem izuzet od Pokrajinskog narodnooslobodilačkog odbora za Slavoniju i Srijem i, na osnovu relevantnih činjenica, uključen u Vojvodinu.

● Pored federalne Srbije, Srbi su konstitutivni element u Bosni i Hercegovini, a avnojska Hrvatska je država Hrvata i Srba. Taj kvalitet je nestao u poslednjoj deceniji XX veka zbog ekstremne nacionalističke politike rukovodstva Srbije.

Pored ostalog, dr Dragoljub Petrović se osvrće i na konstataciju u udžbeniku da su prilikom oslobođenja 1944. "u Srbiji od radosti zbog pobeđe nad okupatorom bili jače i vidljivije ucveljenost i tuga za poginulim kako u ratu protiv okupatora, tako i za onima izginulim u građanskom ratu među samim Srbima". Poturanje učenicima da su Srbi jedini narod u svetu koji je tugovao u dane oslobođenja navlači na autora teksta veliku odgovornost - zaključuje Petrović postavljajući pitanje koje to pobude navode da se mladi uče i vaspitavaju u duhu mržnje i netrpeljivosti prema drugim narodima.

RADOŠIN RAJOVIĆ

Štivo mržnje i ksenofobije

Vreme trajanja socijalističke Jugoslavije ne može da bude "crna rupa" u gimnazijskom udžbeniku istorije - osnovna je teza Radošina Rajovića koji je svoju analizu ovog udžbenika usredsredio na period od 1945. do 1992. godine, kao i na istorijske konsekvence II zasedanja AVNOJ-a.

Period od 1945. do 1992. u udžbeniku je dat sa manje drastičnih falsifikata i podvala nego što je slučaj sa drugim svetskim ratom, ali je obrađen vrlo površno i, manje-više, ostao prazan. Ne vidi se celina jednog kontinuiranog društvenog razvoja od skoro pedeset godina, ne

vide se izgranja i funkcionisanje novog socijalno-ekonomskog i političkog sistema, kao ni rezultati ekonomskog, kulturnog i političkog razvoja Jugoslavije a bez toga nema ni objektivne ocene ovog perioda. Pri tom se vladavina Slobodana Miloševića (1987-2000) ne odvađa od prethodnog perioda već se sve trpa u koš "komunizma" a to je kao kad bi neko pod istu kapu hteo da stavi francusku revoluciju i Napoleonova osvajanja.

Konstatujući da je najteže falsifikovanje izvršeno ignorisanjem i prećutkivanjem elementarnih istorijskih činjenica vezanih za ovaj period, Rajović je izrazio uverenje da je to činjeno namerno i sistematski, a tamo gde su date činjenice - činjeno je to ili sa očiglednim nepoznavanjem, ili da se namerno stvori lažna slika. U tom kontekstu, Rajović, između ostalog, navodi:

● Ne može se jasno razaznati prostorni okvir na koji se udžbenik odnosi: na SFRJ, na SRJ, na Srbiju, na prostor gde žive Srbi ("srpski etnički prostor"). Primitno je da se pojedini događaji ili podaci iznose čas za uži, čas za širi prostor, već prema potrebi. NOP, na primer, nije obrađen za celo jugoslovensko područje jer bi se moralo reći da su se i ostali narodi i narodnosti borili protiv fašizma.

● Iz udžbenika se ne može saznati kako je nastala druga (socijalistička) Jugoslavija, osim što se u tekstu govori o revolucionarnom pokretu koji ruši staru vlast i "sve ono što je označavano za stubove i nosioce starog režima".

● Prema autoru, proizlazi da je posle rata trebalo i dalje raspirivati međunacionalnu mržnju i praktično nastaviti rat. Uostalom, autor na neki način to i kaže: "Nezavršeni rat nastavio se tačno posle 50 godina"...Očigledno, bratstvo i jedinstvo, ravnopravnost naroda i Tito - glavna su meta autora poglavlja VII, X i XI udžbenika.

Javnost i autori udžbenika

Listovi "Vreme" i "Danas" više nego drugi pozabavili su se udžbenikom istorije za završne razrede srednjih škola i reagovanjem javnosti, uključujući i diskusiju u beogradskom Domu omladine "Kako učiti istoriju: novi udžbenici - novo vreme" u organizaciji "Dokumentacionog centra "Ratovi 91-99". U njima je, pored ostalog, napisano:

o Posebne zamerke udžbeniku upućene su povodom lekcija o drugom svetskom ratu koji je, prema autorima, zapravo okončan tek nedavno - ratovima u kojima se raspala SFRJ. Za autore udžbenika, istinski heroj je Draža Mihailović, "osvedočeni borac protiv komunista i nevina žrtva nerazumevanja jugoslovenske vlade u egzilu i zapadnih saveznika"; četnici su pravi moralni pobednici, partizanske ofanzive su izbrisane kao suštinski antisrpske akcije.

o Negodovanje izaziva i ton kojim su lekcije napisane, diktiran, kao i sadržaj pojedinih nastavnih jedinica, poznatim nacionalističkim diskursom u kome su nacionalni stereotipi opšte mesto.

o Đaci, umesto istorije, izučavaju mitove i zablude one nacionalističke desnice kojoj su svi krivi osim nje same, koja živi od samosažaljenja i od teorije zavere, sve nadajući se da će revizijom istorije dokazati kako je onomad bila u pravu.

o Problem novog udžbenika leži i u jeziku kojim je pisan, primerenijim

društvima poput "Obraza" i "Justina Filozofa" nego đачkim lekcijama. Autori udžbenika izostavili su sve ono što se ne uklapa i projektovanu sliku o novijoj istoriji Srba - iz priče o razvijanju "političkog nacionalizma Hrvata" u 19. veku, izbačena je, na primer, odluka Sabora da za ravnopravni službeni jezik proglaši "hrvatski ili srpski", u portret heroja Draže Mihailovića nisu se uklopili navodi iz njegovog Programa u kom predlaže da se "pitanje muslimana rešava tokom rata" u cilju stvaranja "velike i etnički čiste Srbije"; u lekciji "o porastu međunacionalnih tenzija" u bivšoj zajedničkoj državi govori se o prvim separatističkim demonstracijama kosovskih Albanaca, ali se ne pominje teror nad stanovništvom koji je na Kosovu sredinom pedesetih sprovodila služba državne bezbednosti...Naravno da nije bilo mesta za opsadu Sarajeva, ni za Srebrenicu ili Foču...

Karakteristično je da su se i u odgovoru na ove i druge kritičke primedbe autori udžbenika više koristili metodom lepljenja etiketa nego argumentovanim opovrgavanjem navoda kritičara. Tako dr Kosta Nikolić zahteva za povlačenje udžbenika pripisuje novoj levici, odnosno neokomunistima koji pate od crno-belih stereotipa. Za njega je, doduše, "kolaboracija četnika bila vidljiva dok je partizanska bila temeljnija, dublja i konkretnija"?!

Dok bi po Nikolićevom tumačenju

Desimira Tošića trebalo tretirati kao neokomunistu, dr Nikola Žutić ovom studioznom analitičaru društvenih zbivanja osporava kompetentnost za ocenu udžbenika. Rasprava o udžbeniku i njega podseća na "vunena vremena", "samoupravne neokomuniste" ili "liberalne totalitariste", pa ga kritike ne pogađaju jer, kako kaže, već se navikao na slične kvalifikacije "kroatocentričnih dukljanaca" koji su ga već i prethodno svrstali u "srpsku guslarsku historiografsku školu". Članci u "Danasu" za Žutića su "kulminacija neukusa, montiranih laži izrečenih u cilju diskreditovanja autora-istoričara i srpske nacionalne historiografske nauke". Drugim rečima, Žutić sebe i ostale autore skromno poistovećuje sa srpskom historiografijom, što se, uostalom, moglo zaključiti i na osnovu literature navedene na kraju udžbenika. Pominju se i dostignuća savremene jugoslovenske historiografije mada se ne definiše šta se danas pod tim podrazumeva. Ako su tu misli na istoričare u svim državama koje su nastale na prostoru nekadašnje Jugoslavije, teško je, na primer, izuzev srpskih nacionalističkih krugova, naći bilo koju potvrdu za udžbenički pristup "oslobodilačko-herojskom delu" Draže Mihailovića, a posebno u vezi sa njegovim "demokratskim rešavanjem" etničkih pitanja u istočnoj Bosni (po Moljovićevom projektu) i slično. A još manje će bilo koja naučno objektivna

TRIBINA O UDŽBENIKU ISTORIJE ZA III I IV RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

● Autor ne kaže da je na osnovu Sporazuma Tito-Šubašić iz novembra 1944, u martu 1945. obrazovano Kraljevsko namesništvo koje će vršiti kraljevsku vlast u zemlji dok se narod, preko Ustavotvorne skupštine, ne izjasni o obliku vladavine, te da je odmah po obrazovanju ovog namesništva obrazovana i zajednička (jedinstvena) vlada DFJ sa maršalom Titom na čelu u koju su ušli M. Grol, I. Šubašić i još neki članovi dotadašnje kraljevske vlade. Posle toga, sastav AVNOJ-a je u avgustu 1945. proširen poslanicima Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije izabranim 1938. godine koji nisu bili kompromitovani saradnjom sa okupatorom...Niko nije zabranio političke stranke ni 1945, ni kasnije ali one su bile toliko iskompromitovane između dva svetska rata (to se navodi i u ovom udžbeniku) i tako slabe te nisu mogle istaći svoje kandidatske liste. Naime, po zakonu, kandidatske liste su bile jedinstvene za celu zemlju (jugoslovenske) a nijedna od do tada registrovanih građanskih političkih stranaka nije mogla da istakne jedinstvenu jugoslovensku listu svojih kandidata i zato su odustale od učešća na izborima.

● Ustav FNRJ nije samo "prilagođeni" Ustav SSSR mada su ustavotvorci nespomo imali kao uzor i taj ustav. No, Ustav FNRJ je rađen pre svega saglasno tekovinama NOB-a i, što je najbitnije, željama i interesima ogromne većine naroda koji je to prihvatio i odobravao. U tom ustavu je proglašeno prvi put u istoriji jugoslovenskih naroda načelo narodnog suvereniteta.

● U tekstu udžbenika skreće se pažnja na revolucionarni radikalizam. Pre svega, nema revolucije bez radikalizma, niti će je biti! Kao što nema nacionalno-oslobodilačkog rata bez elemenata socijalnog oslobođenja, socijalne revolucije. Karađorđe je izveo "srpsku revoluciju" a da nije ni znao da je to revolucija. Pa čak i naši DOS-ovci

smatraju da je 5. oktobra 2000. izvedena revolucija, iako mnogi među njima mrze ovu reč. Uostalom, revolucija je potpuno legitiman čin od Magna karte 1215, preko američke i francuske revolucije naovamo. Sve je to abeceda savremene političke sociologije. Zgražavati se nad revolucijom mogu samo reakcionarni desničari i konzervativci!

● Komunistima se prebacuje da su se borili za vlast. Pa, svakoj političkoj stranci je imanentna borba za vlast, baš kao što je političkim snagama koje drže vlast -imanentna borba da ostanu na vlasti.

● Autor, doduše, priznaje da su u obnovi zemlje komunisti postigli "neočekivano dobre rezultate", ali ne kaže zašto "neočekivano".

● Umesto objektivne ocene istorijske uloge Josipa Broza Tita i njegovog vremena, autor je učinio sve što je mogao da kod školske omladine stvori animozitet prema drugoj Jugoslaviji i, posebno, prema Titu.

Tekst VIII, X i XI poglavlja u udžbeniku više je politikantsko nego štivo za učenike. To se ne može popraviti jer nema osnove na kojoj bi se vršile popravke. Bilo bi najcelishodnije da se udžbenik što pre povuče iz upotrebe jer sa tezama koje sadrži, prepun falsifikata i izvrtanja istorijskih činjenica, orijentiše omladinu u pravcu nacionalne mržnje, netolerancije i ksenofobije - zaključuje Radošin Rajović.

IBRAHIM LATIFIĆ

Bajka o 60 milijardi dolara

Ibrahim Latifić, nekadašnji direktor Saveznog zavoda za statistiku, učinio je osvrt na prikaz privrednog razvoja a posebno na konstataciju u udžbeniku da je u periodu od 1958. do 1980, kako se procenjuje, Jugoslavija dobila preko 60 milijardi dolara kao nepovratnu pomoć, ne računajući kredite.

Pogledajmo gdje je istina, ali ne po procjeni, nego po zvaničnim podacima, poziva Latifić. Jugoslavija je pomoć od zapadnih zemalja počela primati od 1944. godine i to je trajalo do 1966, a ne do 1980. godine, kako se navodi u udžbeniku.

Ukupna pomoć zapadnih zemalja od 1944. do 1966. iznosila je, po vrijednosti dolara za svaku godinu, 1.650 miliona američkih dolara. Prema obračunu Statističkog instituta SAD, dolar u 1988. godini bio je prosječno vredniji za 3,42 puta od dolara u 1944, te je prema toj računici ukupna pomoć zapadnih zemalja i SAD u posleratnom periodu iznosila 5.644 miliona američkih dolara. Ovi podaci usaglašeni su između Saveznog sekretarijata za finansije SFRJ i Ambasade SAD u Beogradu.

Inostrana pomoć Jugoslaviji imala je dva vida: besplatna pomoć i pomoć u vidu isporuke poljoprivrednih viškova. Prva je najvećim dijelom stizala od UNRE i od ratnih saveznika (SAD, Velika Britanija i Francuska), a manjim delom od CAR-a i iznosila je 2.544 miliona američkih dolara, po obračunu dolara za 1988. godinu.

Pomoć u vidu poljoprivrednih viškova stizala je iz SAD u vrijednosti od 3.100 miliona dolara. Ovaj vid davan je u obliku "mekih kredita" na bazi prodaje poljoprivrednih proizvoda. Do 1963. ovi krediti su obračunavani u dinarima. Sredstva su ostajala u Jugoslaviji i korišćena su za finansiranje objekata infrastrukture, za troškove zvaničnih američkih predstavništava u Jugoslaviji, za plaćanje izvoza jugoslavenskog mesa američkim vojnim snagama stacioniranim u SR Njemačkoj, za uklanjanje šteta zemljotresa u Skoplju. Od 1963. godine ova pomoć otplaćivana je u devizama i teretila je devizni platni bilans zemlje.

Da se ne bi glorifikovala inostrana pomoć Jugoslaviji u posleratnom periodu, treba konstatovati da je ona iznosila svega polovinu vrijednosti jugoslavenskog izvoza u 1986. godini, obračunato po kursu dolara te godine. Prema tome, rast standarda u Jugoslaviji nije postignut izdašnom pomoći zapadnih zemalja već je prvenstveno rezultat rada njenih građana.

Ibrahim Latifić je takođe konstatovao da u udžbeniku nema nijednog podatka o fizičkoj veličini ostvarenog privrednog razvoja, o rezultatima ostvarenim u obrazovanju, izgrađenim stanovima i slično ali se tendenciozno napominje kako je "opšti razvoj jugoslovenskog društva u novoj državi uvek bio upoređivan sa predratnom situacijom kako bi se istakle prednosti socijalizma".

istoriografija "pokriti" činjenicu da autori udžbenika neće da vide da je i u poslednjoj deceniji drugog milenijuma učinjen još jedan pokušaj da se ostvari taj projekat i da je taj pokušaj obeležen više nego vidljivim trgovima zločina.

Za dr Momčila Pavlovića rasprava povodom udžbenika je "uludo rasipanje energije što je, kako kaže, postala praksa dela intelektualne i političke elite". List "Danas" je ovom autoru dao znatno širi prostor nego svim prethodnim novinarskim tekstovima i izveštajima o raspravi povodom udžbenika. "Danas", na primer, nije upoznao javnost o tribini koju je ovim povodom organizovalo Društvo a ne pominju je ni autori udžbenika iako su o njoj obavješteni (urednik udžbenika bio je prisutan). Na tribini Društva govorili su pretežno doktori istorijskih nauka pa bi njihovo pominjanje učinilo besmislenom polaznu tezu autora udžbenika da ovo njihovo delo osporavaju samo laici i neznanice. Pri tome prosto bode oči uporno uskraćivanje prava novinarima na sopstvene analize i ocene pa i tvrdnja da je rasprava o udžbeniku "uludo rasipanje energije". I o Svetom pismu se može raspravljati, samo o njihovom udžbeniku - ne. Pavlović u diskreditujućem tonu pominje "lepe godine" Desimira Tošića, sa omalovažavanjem govori o Dokumentacionom centru "Ratovi 91-99" (za koji, kaže, "po ozbiljnim rezultatima nije ni čuo"). Očigledno nije čuo ni kako je Jovan Skerlić odgovorio lošim pesnicima koji su osporavali njegovu kritiku tezom da ne zna da napiše pesmu: "Ne umem da snesem jaje ali znam šta je mućak".

Sve u svemu, autori udžbenika ne osećaju da sve više ističe rok trajanja društvenoj situaciji kada je bilo dovoljno nešto proglasiti za "komunističku ujdurmu" pa da se to i prihvati zdravo za gotovo. Zato i njihove priče o "dojučerašnjim komunistima, njihovim potomcima i sledbenicima", "kadrovima iz marksističkog centara", "komunistima preobraćenim u mondijaliste, demokrate ili radikale sakrivene u nekim nevladinim organizacijama ili nezavisnim medijima" nisu argument same po sebi. Naprotiv, one pokazuju da se zapravo beži od pravih argumenata i suštinske rasprave.

TRIBINA O UDŽBENIKU ISTORIJE ZA III I IV RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

ALEKSANDRA BRAĐAN PETROVIĆ

Kakav tekst, takve i slike

Udžbenik je napisan sa pročetničkih pozicija a selekcija ilustracija je na nivou teksta - ističe srednjoškolski profesor istorije Aleksandra Brađan Petrović.

- Date su karte o izgledu Evrope posle osvajanja fašističke Nemačke i kako je izgledala Jugoslavija posle podele 1941, a nema ikakvih ilustracija u uspeshima antifašističkih snaga u svetu i jugoslovenkog NOP-a.

- Nigde nema svedočanstava o saradnji četnika sa okupatorom i drugim kvislincima. Kao da autori udžbenika kriju dokumente o toj saradnji, fotose četnika zagrljenih sa nemačkim i italijanskim oficirima, fotose zločina nad civilnim stanovništvom.

- Mnogo je fotosa kralja Petra u emigraciji, Draže Mihailovića i njegovih saradnika, Nedića pa i drugih kvislinga, te i ustaških glavešina. Fotografije su selektirane tako da se dokazuje organizovanost i masovnost JUVO.

- Portret Tita dat je sa potpisom da je on iz Beograda otišao u zapadnu Srbiju u pratnji nemačkih vojnika.

- Posebnu pažnju zaslužuje literatura koju autori navode na kraju udžbenika. U oko 70 naslova nalazi se i nekoliko književnih ostvarenja ("Krava s drvenom nogom" Branka Ćopića, "Užice s vranama" Ljubomira Simovića, "Oslobodioci i izdajnici" Milovana Danojlića), dve knjige urednika udžbenika Nebojše Jovanovića (jedna od njih je "Dnevnik sa rezervistima), petnaest priloga nastalih u institutu u kome rade autori, a zaobiđena su dela zapaženih domaćih i stranih istoričara.

ĐURO V. RODIĆ

Okupatora kao da nije bilo

Prema ovom udžbeniku, okupatori u Jugoslaviji za vreme II svetskog rata kao da nisu ni postojali - istakao je Đuro V. Rodić koji je, pored ostalog, osporio navode u udžbeniku o savezničkom bombardovanju i, posebno, o navodnim masovnim pogubljenjima u Srbiji na kraju rata:

- U udžbeniku se upotrebljava termin "osvajanje Srbije" od strane NOVJ, kao da je reč o teritoriji tuđe države. Savezničko bombardovanje Srbije 16. i 17. aprila, na Uskrs 1944, prema autorima

Ko se povlači a ko ne?

Novinari koji su pratili tribinu "Kako učiti istoriju: novi udžbenici - novo vreme" u organizaciji Dokumentacionog centra "Ratovi 91-99" stekli su utisak da su se neočekivano svi redom bar u izvesnom smislu odrekli spomog udžbenika: i prisutni predstavnici Ministarstva prosvete, i predstavnik izdavača - Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, i recenzent prof dr Dragoljub Živojinović.

Jedan od autora, dr Nikola Žutić je, međutim, u pravu kada kaže: "Ne može se izbrisati činjenica da su recenzenti napisali povoljnu recenziju, da je Zavod uporno radio dve godine (poslije nekoliko radnih verzija teksta) da se udžbenik uskladi sa primedbama savetnika u Ministarstvu prosvete Biljane Stojanović i konačno odobri 24. maja 2002."

No, nezavisno od toga, jedno je sasvim jasno. Nesumnjivo je, naime, da se manipuliralo sa pozitivnim mišljenjem koje je udžbenik, navodno, dobio od nemačkih istoričara. Naučni saradnik berlinskog Freie univerziteta Karl Betke demantovao je u pisanoj formi navode predsednika recenzentske komisije za sporni udžbenik prof. dr Dragoljuba Živojinovića, kao i ranije navode jednog od autora dr Koste Nikolića, da su se nemački istoričari na seminaru u Institutu "Georg Eckert" "u superlativima izrazili o ovom udžbeniku". Betke je odbacio izmišljene citate i superlativne i tome dodao da je holokaust površno obrađen, da je terminologija nacionalistička, da je broj žrtava u Jasenovcu višestruko umnožen. Da ne bi bilo nikakve zabune, demanti je ponovio i direktor Instituta "Georg Eckert" dr Wolfgang Hepken.

udžbenika, zahtevao je Josip Broz iako je poznato da Vrhovni štab nije imao uticaja ni za upotrebu 1. i 2. jugoslovenske eskadrile. Za vreme bitke za Dalmaciju, u kninskoj operaciji u kojoj je potpuno uništena 264. i desetkovana 373. nemačka divizija, Englezi nisu hteli da obezbede aviopodršku partizanskim jedinicama, a novembra 1944. bombardovali su Ervenik i Zadar tek kada su partizanske jedinice ušle u te gradove. U četiri navrata Tito je intervenisao kod Engleza da bombardovanje naseljenih mesta nema operativnog značaja za NOVJ i da je avijaciju potrebno angažovati za neposrednu podršku na liniji fronta, ali bez rezultata. Saveznici su uporno tukli komunikacije i gradove, to je bio njihov strategijski cilj i od toga nisu odstupali.

- Kada je reč o suđenjima, tajnim i javnim masovnim pogubljenjima, autori udžbenika manipulišu zlonamerno, laički i tendenciozno sa "desetina hiljada pogubljenih"...autor ovog teksta (Đuro V. Rodić), sa dozvolom Franje Herljevića, tadašnjeg saveznog sekretara SFRJ za unutrašnje poslove, četiri i po godine je istraživao arhivu vojnih sudova, tužilaštava, OZN-e, UDB-e, raznih komisija za pojedine slučajeve, periodične i godišnje izveštaje sudova, tužilaštava i UDB-e. Komparativnim upoređivanjem istražnog materijala, došao je do sledećih rezultata: tokom 1944, 1945 i 1946. godine u Srbiji, ne računajući pokrajine, procesuirano je 17.628 lica. Oslobođeno je 6.123, osuđeno na vremenske kazne 10.871. Na smrt je do kraja 1945. osuđeno 634, a u 1946. još 17 lica, uključujući tu i grupu Draže Mihailovića.

U Beogradu sa Zemunom i Pančevom na smrt je osuđeno 356 lica a izvršene su 143 presude. U Šapcu na smrt je osuđeno 11, a izvršeno šest presuda. U Valjevu - 19 (6), Aranđelovcu - 26 (20), Kragujevcu - 37 (28), Kruševcu - 21 (14), Kraljevu - 31 (28), Čačku - 28 (17), Nišu - 47 (31), Prokuplju - 23 (14), Užicu - 21 (17).

- U izveštaju OZN-e 1. korpusa NOVJ od 3. novembra 1944. godine stoji da su lokalnim povereništvima u unutrašnjosti Srbije predata 52 sumnjiva pripadnika četničkih jedinica i osam civila da se nad njima sprovede istraga, a u beogradskim zatvorima tada se nalazilo 608 lica nad kojima je istragu vodio pukovnik Ilija Kostić, predratni advokat.

Ni pojedinačna, a posebno grupna streljanja, nije moguće sakriti od naroda i svaki istraživač, ako to želi objektivno da utvrdi, lako će doći do istine ne samo obradom arhiva nego i razgovorima sa više savremenika tog perioda. Današnja vlast, ističe Đuro V. Rodić, ima mogućnosti da uđe u sve arhive, pa i tajne. Čudi me da istoričari-propagandisti fabrikuju neistine sedeći u foteljama i kancelarijama, bez afiniteta da uđu u memljive podrumne i kopaju po arhivskoj građi.

DR MLADENKO COLIĆ

Šta je sve izostavljeno?

Istoričar dr Mladenko Colić je ukazao na ona pitanja koja su, kada je reč o II svetskom ratu na tlu Jugoslavije, u udžbeniku slabo obrađena ili uopšte nisu pomenuta. U iscrpnoj i dokumentovanoj analizi ističe se, između ostalog:

- Slabo je obrađen Hitlerov nacistički program i njegova "istočna politika" koja je predviđala da se slovenski narodi delom unište, delom rasele a ostatak da služi kao roblje kolonizovanim predstavnicima vladajuće germanske rase.

- Nije jasno ukazano da je, pored SSSR-a, SAD, Velike Britanije i Francuske, Jugoslavija bila jedna od najistaknutijih članica antihitlerovske koalicije. To važi i za 27. mart 1941. i potonje događaje i njihovo istorijsko značenje.

- Nije pomenuta namera okupacionih sila da od jugoslovenskog ljudstva formiraju legionarske jedinice koje bi se angažovale na istočnom frontu protiv Crvene armije što je, zbog ustanka u Jugoslaviji, samo delimično realizovano.

- Nisu obrađeni ciljevi i planovi kvislinskih režima i kolaboracionističkih pokreta u Jugoslaviji.

- Nisu obrađeni ni ratni ciljevi i planovi NOP-a Jugoslavije.

- Na osnovu napisanog u udžbeniku nije jasno ko se, zapravo, s kim i protiv koga borio u Jugoslaviji 1941-1945. pa ni to da je na jugoslovenskom ratištu u tom periodu bilo angažovano 105 okupa-

TRIBINA O UDŽBENIKU ISTORIJE ZA III I IV RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

torskih i kvislinških divizija sa 400 do 630 hiljada ljudi što je značajan doprinos antifašističkoj koaliciji.

● U udžbeniku se nastoji da se NOP Jugoslavije svede na komunistički pokret, odnosno na bobu KPJ za vlast, narodnooslobodilački rat se ignoriše i svodi na "građanski rat". Pod plaštom navodne dezideologizacije omalovažavaju se i ignorišu Josip Broz Tito, KPJ, SKOJ, USAOJ, AFŽ, AVNOJ i druge antifašističke organizacije i ličnosti, a neretko i NOV i POJ, odnosno JA. Istovremeno se rehabilituju pokreti i ličnosti čija je saradnja sa okupatorima dokazana i osuđena kao izdaja i ratni zločin.

● Nema ni reči o tome da je na predlog izbegličke vlade Kraljevine Jugoslavije kralj Petar II Krađorđević ukazom od 29. avgusta 1944. oduzeo komandu Draži Mihailoviću nad "Jugoslovenskom vojskom u otadžbini" i priznao maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita za jedinog "vođu jugoslovenskih snaga otpora". Takođe se ne pominje ni da se Mihailović nije povinovao kraljevom ukazu već je objavio opštu mobilizaciju, silom odveo iz Srbije oko 20 hiljada mladića u Bosnu da se bore protiv NOVJ.

DR GOJKO JAKOVČEV

O ideji ujedinjenja

Dr Gojko Jakovčev je, pored ostalog, povodom konstatacije u udžbeniku da je "srpska vlada formulisala ideju o ujedinjenju svih južnoslovenskih naroda u jednu državnu zajednicu", naglasio da su "takve ideje i težnje postojale davno prije i prve savremene srpske države i srpske vlade iz 1914. godine. Takođe je zamerio autorima što se za Jugoslovenski odbor našlo mesta samo u jednom antrifileu udžbenika. Ljudi u njemu okupljeni imali su u vidu, pre službene Srbije, ujedinjenje jugoslovenskih naroda u jednu državu a zamišljali su da ona bude republika uređena na federativnoj a ne na centralističkoj osnovi. Takav stav imali su i srbijanski političari toga doba koji su u Narodnoj skupštini Srbije bili opozicija vladi Nikole Pašića.

RADOMIR LJAKA VUJOŠEVIĆ

Dokumenti jedno, udžbenik drugo

Radomir Ljaka Vujošević je citiranjem niza dokumenata opovrgao konstatacije u udžbeniku da je "sve do 22. juna 1941. KPJ poštovala zvaničan stav SSSR-a prema nacističkoj Nemačkoj koji se zasnivao na sporazumu iz avgusta 1939" i da je "tek posle napada Nemačke na SSSR pozvala jugoslovenske narode u borbu za oslobođenje zemlje ali i za izvođenje socijalističke revolucije". Dokumenti, uključujući i nemačke,

Pažnja - novi žiro-račun

Najnovijim promenama u platnom prometu koje su stupile na snagu 1. januara 2003. godine izmenjeni su brojevi žiro-računa. Novi žiro-račun Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 0 0 0 0 0 0 1 0 1 9 1 9 4 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad - Filijala Beograd

Naziv: Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945, Beograd, Sremska 2

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Društva. Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG, Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 .

VBUBYU 22 - Vojvođanska banka Novi Sad
Srbija i Crna Gora (Yugoslavija)

5 4 0 1 - 7 0 6 0 0 3 1 / 2 2

Društvo za istinu o NOB, Beograd, Sremska br. 2

ČLANARINA I ZA 2003 - 200 DINARA

Godišnja članarina i za 2003. ostaje simbolična - iznosi 200 dinara, a za učenike i studente - 100 dinara.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Društva, Sremska 2, međusprat, ili na novi žiro račun:

3 5 5 0 0 0 0 0 0 1 0 1 9 1 9 4 8 3

Vojvođanska banka - filijala Beograd

Naziv: Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945.

Na isti način, članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu da uplate i svoje dodatne priloge. Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno mole se da simboličnim iznosom potvrde svoju pripadnost Društvu.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Borbu za ostvarenje programskih ciljeva i širenje svog uticaja Društvo u značajnoj meri vodi uz pomoć izdavačke delatnosti - štampanjem i distribucijom knjiga i publikacija. Da bi se realizovao što veći broj ovih projekata i tako vrednosti za koje se Društvo zalaže postale dostupnije što širem krugu ljudi a posebno pripadnicima mladih generacija, neophodna je pomoć članova u dva pravca - da se obezbedi podrška šireg kruga donatora koji bi učestvovali u realizaciji pojedinih izdanja i, drugo, da se uključe u distribuciju izdanja Društva.

Sve članove koji u tom smislu mogu da pomognu ili imaju odgovarajuće ideje Izvršni odbor moli da se jave na adresu: Beograd, Sremska 2 (međusprat), ili na telefon (011)- 638-520, neposredno svakog radnog dana od 10 do 14 časova, ili pismom.

svedoče da se KPJ "od avgusta 1939. do 22. juna 1941. nije bila povukla sa antiosovinskog fronta, već da je njen bespoštedno antifašistički glas jasno dopirao i do prestonice Trećeg Rajha", ističe Vujošević i, između ostalog, dodaje:

Može čovek čitati, čitati sve dok mu oči ne ispadnu, proglaše CK KPJ iz 1941. i uzaludan će mu biti trud da u njima nađe ono što su pronašli naučni saradnici Instituta za savremenu istoriju i udjenuli u udžbenik - pozive KPJ narodima Jugoslavije "za izvođenje socijalističke revolucije" s posebnim naglaskom, u tim pozivima, na "potrebu borbe protiv izdajničke buržoazije"...

Obnevidjelost i začaranost autora kad im se oči nađu nad dokumentima sa istorijskom građom komunističkog porijekla - očigledna je. Ili na požutjelim listovima ništa ne piše, ili biva pročitano nešto što uopšte ne piše...

MIRKO IVANČIĆ

Ko je zapravo ratovao

Mirko Ivančić je posebno analizirao teze koje se u udžbeniku zastupaju u vezi sa drugim svetskim ratom među kojima su i: "Njegovi uzroci nalaze se u nezavršenim procesima iz prethodnog rata" i "Nemačka želja za osvetom dominirala je kroz ceo međuratni period".

Uz napomenu da te tvrdnje nisu ničim argumentovane, Ivančić smatra da je najveća neistina u ovom delu teksta iskazana rečenicom: "Osim nacionalizma, u ovom ratu ispoljiće se i sukob dve velike ideologije - nacizam (fašizam) i komunizam" i dodaje:

"Ne može da stoji konstatacija da je ovo sukob dve ideologije već je ovo rat između fašističkih sila sa satelitima, objedinjenih u Trojni pakt, i zemalja Zapada kojima će se pridružiti i SSSR kad je napadnut od fašističkih zemalja. Ulaskom SSSR-a i SAD stvorena je antifašistička koalicija. Time se negira tvrdnja da je ovo rat između fašizma i komunizma jer je reč o ratu svih protiv fašizma."

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

VELIMIR DRAKULOVIĆ U PODGORIČKOJ "PUBLCI"

Klanje je za njih - pedagogija

U posljednje vrijeme sve češće se krivotvori i falsifikuje istorija drugog svjetskog rata, odnosno NOR-a Jugoslavije, i to ne samo od kvaziistoričara, publicista i pojedinih novinara, nego i od zvaničnih organa vlasti, akademskih i prosvjetnih ustanova, pa i SPC. Prosto su se okomili na NOB, tu najsvjetliju stranicu naše istorije, istorije SFRJ koja je i u svijetu zauzela svoje dostojno slobodarsko mjesto - ističe se u napisu Velimira Drakulovića koji je objavila podgorička "Publika".

Drakulović posebno analizira pokušaje da se lažno prikaže uloga Draže Mihailovića i njegovih saučesnika u vezi sa zločinima učinjenim pod slovom "Z" i, između ostalog, ističe:

• Ideju o formiranju crnih trojki, slova "Z" i "roglje" osmislio je Draža i lansirao je u proljeće 1942. da bi 3. maja iste godine iz Lipova (Kolašin) radio-depešom izvijestio predsjednika emigrantske vlade u Londonu Slobodana Jovanovića moleći ga da Radio London objavi da "Šef trojki u Jugoslaviji naređuje da se što

više radi a ništa ne priča" (Arhiv VII, Ča 299/2-1, objavljeno u Zborniku XIV, 1.232).

• Nakon toga, maja 1942, Mirko Lalatović (bio zadužen za radio-veze sa inostranstvom) javio je Draži: "Juče u 17 časova objavljena je radosna vest na radio Londonu - naređenje šefa trojki za čišćenje izdajnika..." (VA, Ča, 299/2-1, Zbornik XIV, 1386).

• To famozno "Z" bio je znak, to jest naređenje da se stavi pod kamu svaki onaj čije je ime bilo saopšteno putem Radio Londona a šef tih krvavih trojki u okupiranoj zemlji je o tome obavještavao predsjednika emigrantske vlade Slobodana Jovanovića što praktično znači da je trojke i slovo "Z" Draža uveo u zločinaštvo uz saglasnost pomenutog predsjednika (VA 3022/1, Zbornik 1.353). No, naknadno razmišljajući šta to Draža radi, Jovanović ga je radio-depešom 15. maja pitao: "Šta znači šef trojke i "Z" - javite hitno (VA, AEV 175, 2/5, Zbornik XIV, 1.836) što opovrgava tvrdnje da je londonska vlada bila

pokretač uvođenja i primjene slova "Z" već potvrđuje da je inicijator i naredbodavac crnih trojki i slova "Z" bio lično D. Mihailović. Međutim, izbjegličku vladu to ne lišava odgovornosti jer se angažovala kod Radio Londona, zalažući svoj autoritet, da se jedna takva nečovječna sramota objavljuje preko pomenutog radija...Ni Vlada Britanije ne može se odbraniti da nije znala šta znači famozno "Z", te da se pod tim znakom vrši najgnusnija likvidacija svih onih građana koji nijesu četničke pristaše pa i onih u četničkim redovima koji ne odobravaju takav metod i način ubijanja.

• Pod "Z" nisu stavljeni Milan Nedić i ministri njegove marionetske vlade, Dimitrije Ljotić i ostali kvislinzi već su pod tom oznakom ubijani borci protiv okupatora, njihove porodice i simpatizeri. Najveća je drskost i ironija tvrditi da je famozno "Z" bilo zaplašivanje i pedagoška mjera, što danas čine falsifikatori i krivotvorci Dražine bratoubilačke politike, kada se dobro zna da se pod tim znakom najsvirepije klalo i ubijalo, ističe Velimir Drakulović.

VLADIMIR MARKOVIĆ

"Časni uzori" srpske desnice

Javnu scenu u Srbiji, na samom početku devedesetih godina XX veka, karakteriše atmosfera raspirivanja osećanja egzistencijalne ugroženosti srpskog naroda, oživljavanjem (selektivnim, naravno) slika pokolja iz prethodnog rata. Karakter antifašističke borbe počinju javno da osporavaju i neki od njenih učesnika, a sada angažovanih pripadnika srpske stvaralačke inteligencije (na primer, D. Čosić, Lj. Tadić, tekstovi iz 1993).

Osnaženi etnički nacionalizam je diktirao shvatanje o potrebi za predstavljanjem unutar-nacionalnih političkih razlika iz prošlosti kao nečeg što je neophodno prevazići u novoj istorijskoj situaciji nadvijanja opasnosti nad budućnošću nacionalnog korpusa. Štaviše, sve je jasnije dolazila do izražaja težnja za prikazivanjem ondašnjih ratnih sukobljavanja među pripadnicima srpskog naroda kao užasne nacionalne tragedije, utemeljene u zabludi koja je posledica zavere tuđinaca. Politička "istrošenost" komemorativnih pozivanja na značaj antifašističke i narodnooslobodilačke borbe partizanskog pokreta otvara širok prostor za euforično zastupanje revizionističkih teza kojima se afirmiše značaj četničkih aktivnosti tokom drugog svjetskog rata na prostoru Jugoslavije i neutralizuje njihova reakcionarna uloga. Istorijski potvrđene slabosti pokreta okupljenog oko pukovnika (docnije generala) Draže Mihailovića (1893-1946) i lokalnih komandanata više ili manje njemu lojalnih, koje su se ogledale u otvoreno velikosrpskoj orijentaciji, koja je onemogućavala iole značajniju podršku među drugim jugoslovenskim narodima, i u postepenom podleganju politici kolabo-

racije s okupatorom, počinju da se ignorišu ili, čak, predstavljaju kao primer nacionalno odgovorne delatnosti u datim istorijskim uslovima. Patetično nivelisanje nepomirljivih političkih, a može se reći i civilizacijskih, opcija služi pozivima za "nacionalno pomirenje", svrstavanje pod "nevinu svetosavsku zastavu" u svrhu sticanja političke popularnosti na početku stranačkog pluralizma u Srbiji...

Rehabilitacija političkih grupa i javnih ličnosti iz perioda Drugog svjetskog rata čije delovanje je, u ideologiji srpske ekstremne desnice, prepoznato kao odbrana autentičnih nacionalnih tradicija od pošasti socijalističke revolucije, nije mogla da se ograniči samo na "ravnogorce", već se, očekivano, proširila na najeksponiranije kolaboracioniste, nosioce profašističke i fašističke politike u Srbiji pod nemačkom okupacijom. Radikalni zahvati u domenu istorijskog revizionizma, kao jednog od najčešće korišćenih mehanizama "meta-političke" reprodukcije ideoloških aparata ekstremne desnice, lako su uočljivi i u praksi savremenog srpskog fašizma. Uvrščavanje Milana Nedića (1877-1946), predsednika srpske kvislinške vlade, u zvaničan kanon "sto najznamenitijih Srba" praćeno je i znatno emotivnijim osmišljanjem njegovog mesta u nacionalnoj povesti, kao i stereotipiziranim rekonstruisanjem "srpske tradicije", koja je, likvidiranjem onoga što je Nedić predstavljao, ustuknula pred pogubnim uticajem revolucionarnih promena...

Posebno značajno mesto među sadržajima koji predstavljaju relativno stabilnu matricu u raspršenim ideološkim aparatima savremenog fašizma u Srbiji zauzima napor da se osmisli

idejnopolička "tradicija" koja se temelji na delatnosti advokata Dimitrija Ljotića (1891-1945) i njegovog pokreta Zbor.

Kao najjasnije artikulirana fašistička organizacija koja je između dva svetska rata delovala na tlu Jugoslavije, Jugoslovenski narodni pokret Zbor, koji je osnovan januara 1935. objedinjavanjem više "nacionalističkih" udruženja, bio je nosilac težnji krajnje reakcionarnih snaga u uslovima duboke privredne krize koja je potresala nerazvijeno agrarno društvo na kapitalističkoj periferiji. Prema ocenama koje se iznose u, do sada, najpotpunoj monografiji o ovom pokretu (Mladen Stefanović, 1984), elementi fašizma u Zboru vidljivi su kako u ideološkim sadržajima, tako i u njegovom organizovanju i praktičnom delovanju. U borbi protiv liberalne demokratije i parlamentarizma, ljotićevci ističu u prvi plan totalitet nacije i države. Diktatura nacije sa korporativnim društvenim uređenjem trebalo bi, po njima, da niveliše sve klasne suprotnosti. Čvrsto ustrojena, hijerarhijska organizacija sa Dimitrijem Ljotićem kao vođom, čiji autoritet je izgrađivan i snažnim religijskim motivima, neretko je sprovodila i akcije čiji je cilj bio teror, najčešće nad pripadnicima komunističkog pokreta.

Do početka drugog svjetskog rata zboraši su nastojali da organizuju pokret širom Jugoslavije, s nadom da će na izborima zadobiti podršku birača koja će ih dovesti na vlast u Kraljevini, ali su u dva navrata postigli veoma slabe izbore rezultate. Sam Ljotić, osim što je bio nekoliko meseci ministar pravde u šestojanuarskoj diktatorskoj vladi Petra Živkovića, proćuo se u javnosti političkim i finansijskim aferama koje su

STEVO DOKMANOVIĆ U LISTU "DANAS"

Šta je laža a šta je istina?

Slušamo i čitamo, već više od deset godina, svakojake definicije i diklifikacije Brozovog "komunističkog" režima: fašistički, diktatorski, totalitarni, boljševički, staljinistički i slično. Nedavno nam prof. Radoslav Stojanović ponudi novu, dosad i u teoriji i u praksi antikomunističke historije nepoznatu kvazi-definiciju - "nacionalistički". Kao "dokaz" nudi tvrdnju da je i "režim Radovana Karadžića bio u suštini jednopartijski, komunistički oblik vlasti".

Ovo Stevo Dokmanović navodi kao povod za svoje reagovanje koje je objavljeno u beogradskom listu "Danas". Koliko je režim Radovana Karadžića bio "komunistički", Dokmanović ilustruje navodima iz Karadžićevog Zakona o pravima boraca koji je prava priznao četnicima a borce NOR-a stavio van zakona. Uz to, paljanska garnitura se potvrdila vandalskim rušenjem više hiljada spomenika i spomen-obeležja NOB-a uključujući i one na Kozari i Sutjesci.

U nastavku, Dokmanović, između ostalog, ističe:

● Profesor hoće da nas podučí, a u stvari baca prašinu u oči, tvrdnjom da je SFRJ sa svo-

jim "divnim i harmoničnim multietničkim prostorima", bila "Titova šarena laža", te da zverstava u poslednjem ratu ne bi ni bilo "da prethodno nije postojala pritajena mržnja koja živi vekovima". Za njega je sve što smo imali i sve što još kao tekovine nepobitno koristimo od prethodne Jugoslavije - "šarena laža". Nije pri tome naveo da je i sam bio član SKJ i šta je sve koristio od toga režima i vremena i koje sve blagodeti na toj osnovi i danas uživa. Masku je do kraja skinuo i nedvosmisleno pokazao svoja politička i ekstremna ideološka opredeljenja tvrdnjom da je učesnik Srbije u ovom ratu "bilo u funkciji podrške Srbima a ne agresija prema BiH i Hrvatskoj". Osvajanje teritorija i stvaranje Velike Srbije sa zapadnim granicama na liniji Karlobag-Ogulin-Karlovac-Virovitica u kojoj će svi Srbi živeti u jednoj državi, njemu je, kao, nepoznato. Zaboravlja koliko nevinih žrtava je stradalo i kakvi strašni zločini su počinjeni u pohodu za realizaciju te sulude miloševićevko-šešeljevske zamisli. S najvišom akademskom

titulom morao bi uvažavati činjenice, događaje i dokumenta.

● Da cela stvar bude još zagonetnija i licemernija, profesor se uporno predstavlja kao veliki "istinski demokrata", proevropski orijentisan...no, očito se u svojoj antikomunističkoj hajci i historiji trudi da izbije na čelo kolone svojih istomišljenika, osvedočenih i ostrašćenih nacionalista - horu onih sabesednika koji negiraju NOB pa čak i Dan oslobođenja Beograda od okupatora (ne mareći šta o tome misle države pobednice, članice antifašističke koalicije), da se pridruži onima koji tvrde da je za vreme Brozovog režima u Jugoslaviji bilo "više tamnica nego prodavnica", da je Beograd "uništavan naročito poslednjih pedeset godina" i tome slično. Nekima od njih je čak i Vojislav Koštunica "poslednji branilac komunizma u Srbiji"?! U svojim brojnim paškvilama ne mogu sastaviti rečenicu a da pri tome ne prozovu komuniste kao dežurne krivce za sve loše i ružno što nam se događalo i događa.

● Naravno, uz sve domete "Brozovog poretka" koji je prihvatio i priznao čitav svet, bile su prisutne i ozbiljne greške i odstupanja od proklamovanih ciljeva. Zanimarene su demokratija i tržišna ekonomija, onemogućene neophodne reforme, a vrhove partije preuzeli nacionalistički lideri koji su Jugoslaviju konačno i razbili. Pri tome se dobro zna čija uloga i zašto je bila dominantna. Znam, bio je Goli otok i tortura u logoru i svako normalan mora to da osudi. Ali, treba imati u vidu šta bi se sve u ovoj zemlji dogodilo da je došlo do realizacije plana IB-a - koliko desetina hiljada naših ljudi bi završilo u logorima od Balkana do Sibira.

● Sa, navodno, 20 hiljada pobijenih u Beogradu (oktobar-novembar 1944) neodgovorno i zlonamerno se manipuliše, kako kome odgovara. Krajnje je vreme da se prestane sa proizvoljnim i paušalnim ocenama i procenama. Sve, pa i ovo, treba objektivno, nepristrasno i ideološki neobojeno istražiti i utvrditi istinu. Valjalo bi se uvek držati maksime Ilariona Ruvarca: "Istorijska istina je samo ono što kazuju krajnje provereni i pouzdani izvori."

otkrivale njegove veze sa nacističkim privrednim krugovima u nemačkom Trećem Rajhu od kojih je, raznim kanalima, dobijao materijalnu pomoć za svoj pokret. Zbor je ulagao napore da se Jugoslavija uključi u Hitlerov "Novi poredak Evrope", izražavajući shvatanje da je to jedini način da se zemlja spasi od boljševičke revolucije. U drugom periodu svog političkog delovanja - koji počinje sa okupacijom Jugoslavije posle poraza u Aprilskom ratu 1941. godine - pripadnici Zbora se stavljaju u službu okupatora, kao članovi kvislinške vlade i kao pomoćne jedinice okupacionim trupama u Srbiji (Srpski dobrovoljački korpus).

Fašistička ideologija pokreta Zbor, obojena snažnim religijskim motivima, sa shvatanjem sela i seljaštva kao temelja rasne snage srpskog naroda, i naravno, koncentrisana oko središnjeg pojma domaćina, odnosno domaćinskog načela, kao zaloga reda i hijerarhije u društvenom organizmu, predstavlja bezmalo najvredniju riznicu iz koje ekstremna desnica u savremenoj Srbiji preuzima određene motive koji, reinterpretirani, postaju centralni i u sadržaju njene ideologije. Zbog toga se ulažu veliki naponi kako bi se delatnost Ljotičevaca, kroz reviziju istorijskih činjenica, prikazala kao dosledno "nacionalno odgovorna", a ličnost Dimitrija Ljotića se glorifikuje i pridaju joj se harizmatički kvaliteti.

... "Neoljotičevstvo" u Srbiji radikalizuje značaj etničkog ekskluzivizma u izboru "tradicije" koja determiniše srpski nacionalni identitet. Grupa publicista i militantnih studenata, okupljena oko beogradskog časopisa Nova iskra, na takvim osnovama nastoji da artikuliše kulturno-politički prostor za ekspanziju jedne "izvorne" zborničke organizacije. Zanimljivo je i delovanje časopisa Srpske organske studije, čije su pretenzije da se nametne kao relevant-

no stručno glasilo u oblasti političke teorije koje bi utiralo put priželjkivanoj kulturnoj hegemoniji konzervativne i "organske" misli u Srbiji. U ovom "časopisu za organsku filozofiju i domaćinski sistem" moderne vrednosti dovode se u pitanje s pozicija konzervativizma i odbrane "tradicije", čije se izvorište nalazi najvećma u radovima Ljotića i njegovih saradnika. Stoga je i očekivana apologetska, pa i panegirička interpretacija Ljotičeve uloge...a ista shema koristi se i za novo sagledavanje uloge Ljotičevih vojnih jedinica. Tumačenje njihovog kolaboracionizma kao borbe za povratak "autentičnoj srpskoj tradiciji" ovde se sasvim jasno izražava kao implicitni poziv na obnovu izvornog identiteta nacije kroz odbacivanje posledica delovanja "boljševizma", koji je prevladao zahvaljujući "izdaji" od strane perfidnog zapadnjačkog liberalizma:

"S pravom možemo zaključiti da je bila reč o patriotskim, hrišćanskim i antikomunističkim jedinicama, koje su pokušale da zaustave boljševizam i povrate u Srbiji, još pre 1914. godine, uspostavljen domaćinski sistem, tradicionalne vrednosti predkomanovske Srbije gde je Kralj bio Domaćin svoga naroda u onoj već poznatoj trijadi: Bog-Kralj-Domaćin", piše, između ostalog, Dragan Subotić 1999. u "Srpskim organskim studijama".

Krajem 2002, na Filozofskom fakultetu u Beogradu, mladi član Društva za istinu u antifašističkom NOB-u Vladimir Marković odbranio je diplomski rad "Obrasci retradicionalizacije kod ideologije ekstremne desnice u Srbiji posle 1989. godine". Imajući u vidu aktuelnost ovog istraživačkog poduhvata, "Glas istine" će u nekoliko brojeva objaviti delove Markovićevog diplomskog rada.

REKLI SU, NAPISALI SU...

PREDRAG MATVEJEVIĆ,
književnik
Nepopravljivo

Odricanje od Jugoslavije (i u Hrvatskoj i u Srbiji) sve više uzima maha. Što se Jugoslavije tiče, ja sam bio, nimalo se ne stidim, njezin zagovornik i patio sam što se ona rušila na takav način na koji se rušila. Ima jedna lijepa Kantova misao, on kaže - treba paziti da se ne dogodi nepopravljivo. Na ovom prostoru se dogodilo nepopravljivo, Jugoslavija više nije moguća kao državna zajednica...

PRILOZI ZA RAVNOGORSKU ČITANKU

ČETNIK O ČETNICIMA (2)

"Ubijaju se ljudi nemilice..."

"Piše Vam jedan Srbin. Pravim Srpskim žargonom. Piše, sa najvećim bolom u duši. Svestan, da će, možda, ovim pisanjem u poslednjoj sekundi pomoći opštoj nacionalnoj stvari, na jednoj strani, ili, možda, sebi odrubiti glavu, na drugoj strani..."

...Ovoga momenta reč je o Vama, o Srpskom narodu, o Vašim saradnicima. Ne mislim na vaše saradnike koji se nalaze pored Vas. Mislim na vaše saradnike iz Komande Beograda, Gorskog štaba 2. Mislim na g.g. Aleksandra Sašu Mihailovića i njegovu okolinu, koja je dobila ovde u okolini Beograda ove nazive: Pevačko društvo, "Dražina familija" itd, itd. Mislim na Beograd i okolinu..."

Tako počinje pismo koje je Borislav J. Mesarević poslao Draži Mihailoviću 21. jula 1944. Ovaj četnički saradnik koji je svoje izveštaje četničkim komandama potpisivao sa "AUGUST", povređen što Gorski štab 2 sa Sašom Mihailovićem na čelu ne uvažava njegov doprinos četničkoj organizaciji, navodi šta se sve, u četničkoj režiji, dešava u okolini Beograda i da to izaziva ogorčenje stanovništva. Dobar deo tih navoda prenet je u prošlom broju "Glasa istine", a u nastavku pisma Mesarević poručuje đeneralu:

"Vraniću još rana nije zalečena, a zalečiti je može samo novi čovek. Jedno je tačno: narod je ozlojeđen, pišti, kuka i škripi zubima...Ja

Vam garantujem Gospodine Đenerale, da je ovo ozlojeđenje u samom Beogradu i okolini, gde god postoje korpusi pod labavom rukom nedoškovanog oficira g. Saše Mihailovića stvorio taj isti Saša sa ljudima koje je on imao pored sebe: Aca Bošković, advokat čuveni aferas, Aca Aleksijević, advokat, čuveni aferas itd. itd. U koliko se stvar na vreme ne spasi nastupiće ono što nijedan Srbin ne želi: izdaja od svog sopstvenog naroda. A to je katastrofalno. Ne treba zaboraviti da je naš seljak, naročito onaj oko Beograda, izigran, varan i prevaren od strane naših bivših političara, kojima je jedino vjeruju bio samo lični interes. Takvim istim očima naš seljak u okolini Beograda danas gleda i našu organizaciju i to sve zbog onih koji je vode..."

...Moram i ovaj slučaj da Vam navedem Gospodine Đenerale: G. Aca Aleksijević, advokat, inače u Beogradskom korpusu i Komandi Beograda igra neku vidnu ulogu (uzgred napominjem, da je pre rata hapšen zbog krivičnih dela, o tome uostalom postoje podaci u kriminalnoj kartoteci, šef istr. Službe g. Žika Nikolić Vam može pružiti detaljnije podatke u koliko se zainteresujete), jednom prilikom, kada mi je kap. G. Milošević predavao neke priznanice da naplaćujem novac za organizaciju, reče mi g. Aleksijević ove reči: "Boro vodi računa, kada primiš pare, priznanice ispuni

koliko hoćeš, a kada predaješ nemoraš sve dati organizaciji, zadrži nešto za mene i tebe, znaš, ja nemam sad advokatski honorar, poslovi su slabi, i oni i ne vode tačnu evidenciju koliko je od koga naplaćeno". Ovo su doslovce reči g. Ace Aleksijevića. Ovo sam ja pre godinu dana rekao jednom našem kapetanu, on je samo slegao ramenima i tačka. Eto takvi su otprilike ljubimci i saradnici g. Saše Migailovića. Nadam se da će doći dan kada će se upitati g Saša Mihailović gde je utrošio ogromne milione koje su njegovi ljudi prikupili u Beogradu i okolini. Najzad, i on kao i svaki pojedinac mora položiti računa o svome radu, jer se Vaš obraz i Vaša čast ne smeju ukaljati Gospodine Đenerale..."

...Ali zar sada da se ubijamo i mi međusobno, pa to bi bilo prokletstvo. Zar smeju da se vrše ubistva van Vašeg naređenja?! Sve mi izgleda da su i komunisti uspeali da i u naše redove ugučaju po kojeg dželata, da bi na taj način od naših dobrih Srba naša organizacija bila omrzuta. Ubijaju se ljudi nemilice u okolini Beograda, bez saslušanja, bez isleđenja, tako, da se narod zgražava. Na svakom koraku čujete: "poslaću mu crnu trojku", pa zar to da bude naš mač kojim ćemo sami sebi odrezati glavu..."

Tako je četnički saradnik Borislav Bora J. Mesarević - AUGUST krajem jula 1944. pisao Draži. Teško je poverovati da je Draža stigao da pročita ovo pismo. A i da ga je pročitao, ne bi saznao nešto što mu već nije bilo poznato. Jer, dosta toga na šta se AUGUST žali - učinjeno je po naređenjima ili sa znanjem Gorskog štaba 1...

SEĆANJA I PODSEĆANJA

Čika Deva slavi Svetog Jovana

Reč je o Milanu Bjelovukoviću - Devi, rođenom Mačvaninu, mlinaru na Drini, jednom od organizatora ustanka u Mačvi, prvom "komandantu bataliona", kako je govorio, u Mačvanskom partizanskom odred, jednom od 76 boraca iz zapadne Srbije koji su 6. marta 1942. prešli Drinu, pripadniku Prateće čete Vrhovnog štaba, većniku AVNOJ-a, poslaniku Skupštine SR Srbije, penzioneru u Šapcu koga je, kao i solunca Luku Stevića, nosioca Karađorđeve zvezde sa mačevima i partizanske spomenice 1941, kao svoje saborce, nekoliko puta posetio i Tito.

Januara 1942, jedina od šest četa Mačvanskog partizanskog odreda, koje su, samo tri meseca pre toga, sa Proslopa kod Bajine Bašte krenule na "svoj teren", bila je tada u sastavu Valjevskog odreda. Borila se na padinama Maljena, Povlena, Suvobora i Medvednika, ne samo protiv okupatora nego istovremeno i protiv četnika Draže Mihailovića, nedićevaca, ljotićevaca i belogardejaca. Zima je bila strašna, borbe neprekidne. Četa, u kojoj je bio i Deva, nije smela osvanuti tamo gde je omrknula, ni večerati tamo gde je ručala.

Sve vrste domaćih izdajnika bile su nam za petama. S njima smo, doduše, lako izlazili na kraj ali su im, kada bismo ih razbili, pritali u pomoć Nemci koji su stajali iza njih. Nevolja je bila u tome što smo, neprekidno napadani, trošili municiju u kojoj smo bili vrlo oskudni (zvali su nas "petmetkovci", što i nije bilo daleko od istine jer je i bilo naša najveća nevolja). Do municije smo mogli doći samo u napadu na nemačke garnizone a mi za takve akcije tada nismo imali snage. Od četnika, i kad ih zarobimo, nije bilo velike nevolje, njima davali male količine municije.

Te teške partizanske zime, približavao se 20. januar - Sveti Jovan, Krsna slava čika Deve. Kao pravi domaćin i pravoslavac, nije želeo da prekine tradiciju i ne proslavi svoju Krsnu slavu. Rekao je to i Danilu Lekiću Špancu, političkom komesaru odreda i jedinom preživlom članu štaba. Kupio je čika Deva dobrog janjca, znački ga pripremio za ražanj uz priču da će dogodne Svetog Jovana domaćinski proslaviti u svojim Badovincima. Crvena armija je tada ispred Moskve potiskivala i

odbacivala Nemce i naša vera u brzu slobodu znatno je porasla.

Ovan se uveliko okretao na ražnju. Radovali smo se dobrom zalogaju kakvog davno nismo imali želeći da čika-Devina slava protekne baš kao prava. Ali, kosjerički četnici nisu tako mislili. Zapucali su na nas sa svih strana. Morali smo brzo da izađemo na položaj i da prihvatimo neželjenu borbu. Četnici nisu bili brojni, brzo smo ih oterali. Tako smo tog 20. januara odbranili i čika-Devinog Svetog Jovana i s njim, na Počutama, proslavili njegovu Krsnu slavu.

20. januara 2003.
Dimitrije BAJALICA

Nastojanja da se narodnooslobodilačka borba prikaže kao borba za vlast, a partizani poistovete sa članovima Komunističke partije, neizbežno je propraćena i namernim previđanjem poznatih činjenica među kojima su i one da je u partizanskim redovima bilo dosta svestenika, te da su poštovana verska prava, tradicija i običaji. Sećanja neposrednih učesnika NOB-a, koja ovom prilikom objavljuje "Glas istine", nisu samo demanti nego i svedočanstvo od značaja za mlađe generacije.

(U sledećem broju "Partizanski sveštenici")

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

BOSNA I HERCEGOVINA

Kako se uči istorija

Izučavanje istorije u školama u BiH daleko je složenije nego u Srbiji i Hrvatskoj. U sve te tri države ono je u funkciji politike vladajućih režima zbog čega je, manje ili više, došlo do iskrivljavanja i falsifikovanja, posebno dijela istorije koje se odnosi na učešće Jugoslavije u II svjetskom ratu i na njen mimodopski period. Za razliku od Srbije i Hrvatske, izučavanje istorije u BiH nije u funkciji samo jedne, nego u funkciji tri vladajuće međusobno suprotstavljene etno-nacionalne politike a svaka od njih nametnula je svoj plan i program, tako da postoje tri međusobno različita plana i programa čija je idejna osnova etnički nacionalizam.

Sa formalnog stanovišta, zloupotrebjen je normativni dio Dejtonskog ustava BiH po kojem obrazovanje spada u nadležnost entiteta, s tim što je Ministarstvo obrazovanja Federacije BiH to prepustilo u nadležnost kantonima a za sebe zadržalo samo ulogu koordinatora, pa se vladajuće nacionalne strukture u stvaranju i ostvarivanju etnocentričnih planova i programa pozivaju na te nadležnosti.

U Republici Srpskoj predmet Istorija izučava se prema programu i sadržajima udžbenika istorije u Srbiji tako da se istorija BiH ne izučava nego samo pominje u okviru izučavanja istorije Jugoslavije, onoliko koliko i druge nekadašnje republike. U osnovnim školama to je udžbenik istorije za 8. razred osmogodišnje škole, a u srednjim školama se koristi sporni udžbenik istorije za 4. razred gimnazije i 3. i 4. razred stručnih škola, izdat prošle godine, o kome se raspravljalo i na tribini Društva za istinu o antifašističkom NOB-u.

U školama u BiH sa mješovitim nacionalnim sastavom, za nacionalne predmete učenici se razdvajaju po nacionalnoj pripadnosti i iz jedne učionice idu u tri zasebna nacionalna odjeljenja, što neminovno podstiče dodatno podvajanje i podjele na nacionalnoj osnovi a ne zajednički život.

Sead HADŽOVIĆ

Poraz kulture, nauke, obrazovanja

Nažalost, mi smo prije i poslije Dejtona, po svemu sudeći, podijelili naš kulturni prostor na nekoliko polovičnih, ispražnjenih segmenata i time stvorili mogućnost za infantilnu političku instrumentalizaciju. To je ozbiljan poraz kulture, nauke i obrazovanja... Obrazovanje se, zbog pomenutog redukcionizma i instrumentalizacije zaista nalazi u teškoj situaciji. Prostor konformizma i čamotinje stvoren potmulim dejstvom trećerazredne politike, producira vriednosti sistem u kojemu su svi elementi pomjereni i okrenuti naglavačke. Taj vriednosni sistem se ne gradi prema kriterijima humanosti, prema kriterijima vriednosti ljudskog života i potencijala koje u sebi krije svaka individualnost, već su u njegovoj konstituciji pohlepa, egoizam, mržnja, obožavanje autoriteta, subordinacija...

...Šifra novog duhovnog života Bosne i

Hercegovine upravo se sada stvara jer način na koji se sada obrazuju mlade generacije odredit će prirodu i kvalitet budućeg kulturnog obrasca ovog prostora. Stoga se i institucionalno i zakulisno nastoji podijeliti vaspitno-obrazovni proces po nekim nacionalnim kriterijima koji vjerovatno ni svojim kreatorima nisu sasvim jasni. Određene naučne discipline dobile su stroga nacionalna obilježja koja omogućuju potpuno različito shvaćanje historije, filozofije, društva, pa čak i geografije. Ovdje nije suština u različitim interpretacijama, već u kardinalnim greškama čije su posljedice nesagledive. Naravno, postojanje triju historija, triju filozofija, sociologija ili geografija, zahtijeva postojanje triju razreda koji će odvojeno recipirati ove znanosti. Logično je da ukoliko jedan obrazovni nivo insistira na podvojenosti znanstvenih spoznaja i na usmjeravanju djece u projektovanom pravcu, onda je nemoguće tu grešku ispraviti na drugim vaspitno-obrazovnim nivoima. U tom maniru projektuju se nastavni planovi i programi na

Da bi se ojačale veze i proširila saradnja sa srodnim organizacijama u Republici Makedoniji, u sastav Komisije Društva za spoljne odnose i saradnju uvršćen je i Trpe Jakovlevski, poznati društveno-politički poslenik koji je u SFRJ obavljao niz značajnih funkcija.

svim nivoima, radi se udžbenička literatura, masovno se produkuju knjige koje su već arhivirale Bosnu i Hercegovinu kao multikulturalni prostor. Time se, dakako, devalvira ono što je uistinu vrijedno u nacionalnim kulturama BiH, ono neprocjenjivo blago različitih tradicija, religija, jezika, umjetnosti, a što je imalo za rezultat jedinstveni multikulturalni obrazac življenja. Ona djeca kojoj će biti ponuđene krhotine ovog jedinstvenog modela, niti će moći shvatiti vriednosti cjeline višestoljetne kulture BiH, niti će moći biti budući graditelji jedinstvenog bosanskohercegovačkog duhovnog prostora...

Hidajet REPOVAC

(Iz opširnijeg teksta u "Glasu antifašista", lista SUBNOAR-a BiH)

HRVATSKA

Borci pišu, odgovora nema

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca Hrvatske posljednjih godina uputilo je više pisama Vladi Republike Hrvatske.

● Traženo je, između ostalog, izjednačavanje u pravima svih invalida ratova, zatim jednaka prava penzionisanih učesnika ratova, iste penzije za oficire učesnike NOR-a i penzionisane oficire Hrvatske vojske. Uz ove zahteve, postavljeno je i pitanje vraćanja oduzetih prava učesnicima španskog građanskog rata, narodnim herojima i nosiocima Partizanske spomenice 1941. Predloženo je da se bivši oficiri JNA - građani Hrvatske prevedu u rezervne oficire Hrvatske vojske te da se u radni staž za otkup stana prizna i vreme provedeno u NOB-

u, kao što je "domobranima" priznato vreme u vojsci za vreme NDH.

● Savez antifašističkih boraca je Vladi Hrvatske uputio i zahtev da mu se vrati imovina oduzeta Zakonom o pretvorbi prava na društvenim sredstvima bivših društveno-političkih organizacija.

● Od Ministarstva kulture traženo je da zaštiti i obnovi porušene ili oštećene spomenike koji podsećaju na NOB, da zaštiti grobove i spomen-kosturnice palih boraca i žrtava fašističkog terora.

● Upućen je i zahtev da se obrati posebna pažnja obradi novije istorije Hrvatske s obzirom da se ona masovno falsifikuje. Od Ministarstva školstva u više navrata tražena je odgovarajuća izmena udžbenika kako bi mlađe generacije stekle objektivnu sliku o prošlosti a posebno o razdoblju od 1941. do 1990. godine. Uz taj zahtev argumenovano je ukazano da se iskrivljuje istina o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi, te da u udžbenicima nije jasno rečeno da su se ustaše, četnici i domobrani borili na strani nemačkog i italijanskog okupatora.

Od svih ovih pitanja, osim povećanja invalidnina, nijedan problem nije rešen. Drugim rečima, borci pišu, Vlada čuti.

"Split u Titovo doba" predstavljen Rijeci

Monografija "Split u Titovo doba", zajedničko izdanje splitske organizacije Saveza antifašističkih boraca i Društva "Josip Broz Tito", posle Splita, promovisana je i u Rijeci. Ova knjiga, delo 45 autora, direktnih učesnika privrednog, političkog, kulturnog i sportskog života "malog mesta" koje je u Titovo vreme postalo velegrad, daje stručno-publicistički prikaz Titove uloge u istoriji i razvoju Splita od 1936. godine.

● Falsificiranje i negiranje uloge Tita i socijalističke ideje u razvoju Splita i Hrvatske, kojem smo izloženi od 1990. godine, naročito mladi naraštaji, cmokošuljaška masovna okupljanja i sveopća "tomsonizacija" Hrvatske, ponukali su nas da snagom činjenica skinemo crnu koprenu sa Splita, a isto bi se moglo učiniti za bilo koji grad u Hrvatskoj, rekao je tom prilikom Ranko Adorić, predsednik Društva "Josip Broz Tito" Split.

● Glavni i odgovorni urednik ove monografije Miroslav Ćurin je, između ostalog, naglasio: "Argumentima koji su temelj znanstvenih studija nastojimo ovo razdoblje opisati kao doba najvećeg procvata Splita. Time se nudi alternativa novim generacijama koje su od 1990. godine izložene agresiji nove ideološko-političke matrice. Preispitivanjem povijesti, knjiga nastoji dokazati ideološku nevinost "Titovog Splita" i time posredno prokazati pozadinu "Thompsonovog Splita".

● Povijesna građa se isprepleće sa sjećanjima sudionika razvojne vertikale Splita. Htjeli smo mladima koji ne znaju i starima koji prešućuju pokazati kako se voli, brani i gradi domovina - reči su Vladimira Isaića, predsednika Gradskog odbora Sveza antifašističkih

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

boraca i antifašista Splita.

Ovim povodom riječki "Novi list" objavio je opširan članak mr Vitomira Grpca, predsjednika Društva "Josip Broz Tito" Rijeka. Grbac, između ostalog, ističe:

- "Split u Titovo doba" je knjiga toliko potrebna Splitu, Dalmaciji i cijeloj Hrvatskoj. Potrebna zbog povijesne istine, koja je nemilosrdno gažena i prilagođavana dnevno-političkim potrebama od devedesetih godina na ovamo.

- Mi koji ne živimo u Splitu i Dalmaciji godinama smo se pitali što se to zapravo događa. Kako je bilo moguće da se pored toliko divnih antifašističkih boraca, heroja, nemilice ruše spomenici veličanstvenoj narodnooslobodilačkoj i antifašističkoj borbi, kojoj se divio cijeli svijet, a u kojoj su Dalmatinci zauzeli časno mjesto.

- Dalmacija je u Jugoslaviji imala oko pet posto njenog stanovništva, a dala je oko 20 posto boraca NOVJ. U najvećim bitkama NOR-a - onoj na Neretvi i na Sutjesci - sudjelovalo je razmjerno daleko najviše Dalmatinaca.

- Splitsani i Dalmatinci krenuli su 1941. godine s Titom i za Titom... Naprosto je nevjerovatno da je u gradu sa četrdesetak tisuća stanovnika, 18 tisuća građana aktivno surađivalo u narodnooslobodilačkom pokretu. Da je od toga naoružano 12.500 boraca, te da je kroz splitske zatvore prošlo više od 15 tisuća rodoljuba. Iz ovoga se jasno vidi da je Split u potpunosti bio partizanski grad, nepokoreni bastion antifašizma...

SLOVENIJA

Premijer u Dražgošama

Širom Slovenije redovno se obeležavaju svi značajniji datumi iz vremena narodnooslobodilačke borbe i čuva uspomena na istaknute ličnosti tog vremena. Zato je teško i zabeležiti sve ove manifestacije:

- Za novog predsjednika slovenačke vlade mr Antona Ropa tradicionalna proslava u selu Dražgoše bila je prvi javni nastup na masovnom skupu. Na poprištu legendarne bitke Cankarevog bataljona govorio je pred pet hiljada ljudi.

"S vojničkog stanovišta, rekao je između ostalog Anton Rop, bila je to bitka bez nade na pobedu jer su hitlerovci imali desetostruku premoć. Uprkos tome Dražgoše su ostale primer odlučnosti antinacističkog otpora. Ta bitka je doprinela da Nemci odgode priključenje Gorenjske Trećem Rajhu i odustanu od projekta za iseljavanje i prisilnu vojnu mobilizaciju."

Na svečanosti u Dražgošama i ove godine najveći aplauz dobio je donedavni predsjednik Slovenije Milan Kučan, a tu su bili i predsjednik slovenačkog parlamenta Borut Pahor, predsjednik Državnog saveta Janez Sušnik, više ministara i poslanika.

Stazama partizanske Jelovice, poput bora-

ca Cankarevog bataljona januara 1942, u Dražgoše je stiglo 400 učesnika spomen-marša koji su se 42 kilometra probijali po snegu debljem od pola metra. Vremenske prilike bile su među najtežim u poslednje 24 godine, hodalo se 11 sati, a na cilj je stigla i sedamdestogodišnja Rezka Sapnik koja kaže da će učestvovati i sledeće godine jer ono što se dogodilo u Dražgošama i delo partizana ne smeju da se zaborave.

- Ovogodišnji program partizanskih proslava u Sežani i okolini je više nego bogat. Njegovo ostvarivanje počelo je 11. januara u Štorjama gde je održana komemoracija u znak sećanja na mučeničku smrt petnaestogodišnjeg partizana Marjana Štoke koji je pre 59 godina obešen posle strahovitog mučenja, ne odavši svoje drugove. Sledeća komemora-

Podrška izdanjima Društva za istinu o NOB-u

Redakcija "Glasa istine" zahvaljuje se za priloge koje su u znak podrške listu i drugim izdanjima Društva za istinu o NOB-u u međuvremenu uputili čitaoci iz Slovenije: dr Marko Kosim, Franc Štefe, Vinko Hafner, dr Dušan Biber, Martin Košir, Edo Pavčič, Mirko Mirtič, dr Janez Stanovnik, dr Marko Vrhunec, Miloš Rutar, Sreten Živanović, dr Milivoj Veličković, Andrej Peharc, Dušanka Jereb, Marijan Kranjc, Alojz Govednik, Maksimilijan Bohorč, Konrad Kolšek, dr Janko Pleterski, Bogdan Osolnik.

tivna svečanost je 2. februara u Komnu. Na Kozjanama se 15. marta obeležava 60. godišnjica formiranja Kozjanske čete. Centralna proslava za Kras i Brkine biće 26. aprila u Sežani u čast dana otpora protiv okupatora. Šesdesetogodišnjica nastanka Kosovelove brigade iz koje je izrastao Južnoprimorski odred biće u Pliskovici 25. maja - govoriće nekadašnji borac ove brigade, pesnik i akademik Ciril Zlobec. Tradicionalni pohod do spomenika narodnog heroja Mihaela Skapin Drine biće 1. juna...tu je zatim i više opštinskih svečanosti a na Primorskem su predviđene i dve centralne proslave na Goriškem i u Kopru, povodom godišnjica formiranja 9. korpusa i Prekomorske brigade...

Slično je i u svim ostalim delovima Slovenije.

- U domu na Osankarici kod Slovenske Bistrice obeležena je, uz učešće više hiljada ljudi, 60. godišnjica hrabre pogibije čuvenog Pohorskog bataljona. Svečani govornik bio je slovenački ministar odbrane Anton Grizold.

- Na smučarskom centru Cerkno, u znak sećanja na partizansku olimpijadu, jedinstveni sportski spektakl u okupiranoj Evropi pre 58 godina, vožen je "partizanski veleslalom". Učestvovao je i 21 borac a među njima i Franc Kroupa iz Ljubljane, star 83 godine. Prisustvovali su i Roman Gaber i Martin Urh, učesnici prve partizanske olimpijade.

- Na Brinovom griču kod Crnog vrha,

pohodom "Po Vojkovih poteh" i komemorativnom svečanošću, boračke organizacije Idrije, Nove Gorice i Kopra obeležile su 60. godišnjicu smrti narodnog heroja Janka Premrla - Vojka.

- Članovi boračke organizacije iz Semiča uputili su zahtev da se sa nedavno postavljene ploče na lokalnom groblju odstrane reči "žrtve komunističkog nasilja u drugom svetskom ratu i posle njega" jer je reč o ljudima koji su poginuli kao pripadnici okupatorskih snaga ili bili osuđeni od narodnih vlasti, uključujući i "žrtvu komunističkog nasilja" koja je u toku rata streljala nenaoružanog petnaestogodišnjaka.

Preminuo Bojan Škrk

Sredinom januara iznenada je preminuo Bojan Škrk, predsednik Glavnog odbora Zveze združenih borcev in udeležencev NOB Slovenije, koji je, zajedno sa Ivanom Dolničarom, 1990. godine došao na čelo boračke organizacije i jedan je od najzaslužnijih što je Savez boraca Slovenije, izrastao u uvažavan i poštovan deo slovenačkog civilnog društva.

Za vreme okupacije u drugom svetskom ratu, kao đak priključio se oslobodilačkom pokretu. Bio je uhapšen, oslobođen iz transporta upućenih u italijanski logor, priključuje se dolenskim partizanima. Posle rata završava Pravni fakultet u Ljubljani i obavlja više značajnih republičkih i saveznih funkcija; bio je između ostalog republički javni tužilac i pomoćnik saveznog sekretara za unutrašnje poslove, a u penziju je otišao kao sudija Ustavnog suda Slovenije.

NATO - da ili ne?

Slovenijom, u okviru rasprave o pristupanju NATO-alijansi, kruži letak koji se završava sa: "Ne NATO, za samostalnu - suverenu Sloveniju i savez Zdrženih naroda! Ne NATO - za savez Zdrženih naroda i mir!

Potpisnici su Lado Ambrožič Novljanin, Baldimir Bizjak, Franc Črnugelj, Vlado Habjan, Alenka Gerlovič, Ignacij Gregorač, Franc Miklavčič, Frane Pečelin, Tone Premk, Jože Sevljak, Albin Vegust i dr Branko Vesel.

Ovo je bio povod za opširan tekst u "Mladini" sa provokativnom naslovnom stranom "Partizani protiv NATO" uz fotografiju zamišljenog i salonski obučenog Tita. Na to je reagovao potpredsednik Glavnog odbora Zveze borcev NOB-a Slovenije Tone Poljšak koji ističe: "U suštini smo suočeni s tim da učesnici pokreta otpora protiv okupatora nemaju sasvim jedinstvene poglede na NATO, njegovu ulogu i pristupanje Slovenije. To je potpuno legitimno i rasprava u boračkoj organizaciji još traje...Konačnu reč slovenačka javnost reći će u referendumu za koji se rukovodstvo Saveza boraca zalagalo od samog početka."